

ÉXODO

Ratsi-petakaetari Israel-paeni Apitantoniki

⁶ Okanta paata, kamae rirori José, matzitaka rirentzi-paeni, eejatzi ikaatzi itsipatakari ipokaeyakini paerani.

⁷ Roo kanteencha eekiro riyaatatzii isheniteeyini rirori Israel-paeni, tekatsi otsinampaerini. Tema ithonka inampitan-takawo maawoeni Apitantoni.

⁸ Okanta paata tzimae Apitantoniki owakirari pinkathari, teemaeta ikemako-tziri José okaatzi rantakiri inampiki. Riitaki kantapaa-kiriri isheninka-paeni Apitantoniki, ikantziri:

⁹ “¡Nosheninká! Shenitaki Israel-paeni anampiki, riroperori ikantee-yakani, tema rawijanakae aakapaeni.

¹⁰ Otzimatyee amini jempe akinakaero eero ishenitanta, aamaeyaa otzima-minthatakirika owayiritaantsi, ari raapatziya-wakyaari ikaatzi kijaneenteeri, ari ipithoka-shitanakae aakapaeni, aritaki riyaaayitee ijeekae-yawitani anampiki.”

¹¹ Ari retanakawo Apitantoni-jatzi imaperotziri rompera-waetari Israel-paeni, rowetsika-kaakiri apite nampitsi, iiteetziro “Manchakironi” itsipa iiteetziro “Itomyaani Ooryaa”. Rootaki rowaahaanta-pankoti pinkathari Faraón. Osheki ratsipetakaa-waetakaakari Israel-paeni romperayitakari, rowayitaki aminayi-terini jempe rantawae-takaeri.

12 Tema imapero-witeeta-tyaari Israel-paeni ratsipetakahae-tari, eekiro ishenitatzii rirori. Tema ithaawantani itzima-kirini Apitantoni-jatzi irika Israel-paeni.

13 Eekiro imapero-witatyaari Apitantoni-jatzi rompera-waetari Israel-paeni.

14 Antawo rowatsimae-takiri Israel-paeni rompera-waeteetarira, roetziñaarikotakawo itaakahae-tziri kepatsi rowetsikan-teetyaawori ipanko-paeni, rantawae-takae-tziri owaantsiki. Tema osheki ratsipetakahae-takari.

15 Ikanta pinkathari-tatsiri Apitantoniki ikenkitha-waetakaakiro Sifra eejatzi Fúa, tema rootaki aminirori tsinani-paeni Heber-paeni aririka otzimaanite, ikantakiro:*

16 “Paminiro tsinani-paeni Heber-paeni aririka otzimaaniyite. Riirika shirampari tzimatsini, powamayiri. Roorika tsinani eero powamayiro.”

17 Teemaeta omatziro tsinani-paeni ikantawitakawori pinkathari-tatsiri Apitantoniki. Tema pinkathari oyiri roori Tajorentsi, tee owamaayiritzi shirampari eenchaa-niki.

18 Rootaki ikaemakaan-tanta-kawori pinkathari-tatsiri Apitantoniki, ikantakiro: “¿lita kaari powamaantari shirampari eenchaa-niki?”

19 Okanteeyini roori: “¡Pinkatharí! Tema ñaaperori okanteeyani tsinani Heber-paeni, tee oshiyaawo Apitantoni-jato, tekira nareetyaa naminiro tzimaanitatsiri, aritaki tzimaanitanaki.”

20 Rootaki ineshironka-tanta-kawori Tajorentsi tsinani-paeni aminirori Heber-paeni otzima-

---

* 1:15 19,20 Heber-paeni = Israel-paeni

niyitzi. Ari okanta isheki-pero-tantakari Heber-paeni tema eekiro riyaatatzii otzimimo-tziri ishintsinka riroripaeni.

²¹ Tema okemijanta-yitziri Tajorentsi roori tsinani-paeni aminirori otzimaaniyitzi Israel-paeni, rootaki ishekitan-takanawori otomi-paeni roori.

²² Ikanta Faraón, ikanteeri isheninka-paeni Apitantoniki, ikantziri: “¡Pikemi Nosheninka-paeni! Pookiri nijaaki maawoeni shirampari otomi-paeni Heber-paeni, roorika tsinani eero pookayi-tziro roori, añaaYTEETA.”

2

Itziman-takari Moisés

¹ Ikanta apaani isheninka Leví-paeni raaki iina. Tema iroka iina roojatzi isheninka Leví-paeni.

² Ari itzimaki otomi. Tema kameethaanikiri rirori eenchaa-niki. Rootaki omananta-kariri riniro. Tema mawa kashiri omanawi-takari.

³ Tee omataneeya omaniri eenchaaniki, aaki tsiwoo “owichaanatakiro” otziri-moko-takiro. Otetakiri eenchaaniki, owamaata-kotakiri oshimpena-thapyaataki nijaa.

⁴ Ari otyaantakiro ritsiro eenchaa-niki, okatziyaka inteeneeni aminako-wentziri oetarika awijimo-terini eenchaa-niki.

⁵ Ari iyaataki nijaaki rishinto Faraón okaawoshitya. Anashiwae-tapaaka onampiri-paeni nijaathapyaaki. Oñaatziiro rishinto Faraón janta tsiwoo oshimpena-thapyaatakira nijaa, okaemakiro onampiri, okantziro: “Pipoki, paakitero tsiwoo.”

⁶ Okanta ashitaryaa-wakiro tsiwoo, oñaatziiri rotetaka eenchaa-niki, ayimatakiri ishenka. Osheki etako-shire-tanakari roori, okantanaki: “Reentsite Heber-paeni irika.”

⁷ Ari okantanaki ritsiro eenchaa-niki, okantziro rishinto Faraón: “¿Tee pikoyi nokaemimi nosheninka thoteemirini eenchaa-niki?”

⁸ Okantzi rishinto Faraón: “Jeen, nokoyi. Piyaate pikaemakitero.” Jatanaki ewankawo, okaemapaen-tziro riniro eenchaa-niki.

⁹ Okantawakiro: “¡Tsinani! Paanakiri irika eenchaa-niki poemotan-tenari, aritaki nopinatakimi.” Aaneeri riniro eenchaa-niki, oemotan-teeri.

¹⁰ Ikanta ikimotataki eenchaa-niki, opaero rishinto Faraón. Oshiyakaantakiri riirikami otomi roori, rootaki oetantakariri “Ahaa-nyaari” tema okantakitzi roori: “Nijaaki naakiri”. Tema iroka waerontsi Ahaa-nyaari, rootaki ikantziri iñaaniki riroripaeni “Moisés”.

¹¹ Ikanta rantari-pero-tanaki Moisés, jataki rareetari isheninka-paeni, iñaapaa-tziiri osheki rantawae-takae-tziri. Iñaakowentapaakiri isheninka Moisés ipajawae-tziri Apitantoni-jatzi.

¹² Ithonka raminanaki tekatsi-rika ñeerini, rowamaakiri Apitantoni-jatzi, ikitata-nakiri impanekiiteki.

¹³ Okanta okiteeje-tamanee rapiitakiro riyaa-tee, iñaapaa-tziiri ranta-wakahaeyani isheninka rirori. Ikantziri antanta-tsiri: “¡Nosheninká! ¿lita pikoshekantariri akaateeyinira?”

¹⁴ Ari rakanaki, ikantzi: “¿litaka owakimiri eeroka pompera-tantenari? ¿Pikowatziima

powamayina, pikimitaakiri chapinki Apitantoni-jatzi?” Ikanta ikemawaki Moisés, antawo ithaawanaki, roshiya-kaantzi riyotakoe-takiri rowamaakiri chapinki Apitantoni-jatzi.

¹⁵ Ari ikemaki rirori Faraón, ikowaki rowamayiri Moisés. Rootaki ishiyan-takari Moisés ikinanakiro Kosheka-weniki. Ari ikoyi inampityaawo janta. Kotyaatapaaka ikaapiintetzi nijaa.

¹⁶ Tema janta Kosheka-weniki ari inampitawori sheripiyari iita Reuel, tzimatsi 7 rishinto rirori. Ari iyaatee-yakini roori ayi nijaa imiriteri ipira opaapate.*

¹⁷ Ari ipokaeya-paakini ikaatzi aminako-wentziriri ipira-paeni janta, ithañaa-pitha-takawo ayimi nijaa. Rootaki riyataan-tanakari Moisés ikijako-wentawo, raapaaki rirori nijaa ipakiri imiri opira-paeni.

¹⁸ Okanta opiyeeyaani ewankawo-paeni opankoki, rojampi-tawaero opaapate, ikantziro: “¿Intsipaetima pipiyapaaka?”

¹⁹ Okanteeyini roori: “¡Pawa! Noñaaki Apitantoni-jatzi janta, riitaki kijako-wentakinari ithañaa-pitha-tanawo nijaa aminako-wentziriri ipira-paeni janta. Riitaki kitaataki-nawori nijaa, ipakiri apira-paeni.”

²⁰ Ari ikantanaki Reuel: “¿Jempe nimaeka rirori? ¿Pikaemiri ipoki royaa. Iitaka pookanta-nakariri?”

²¹ Ari okanta ijeekan-tapaakari Moisés ipankoki Reuel. Okanta paata irika Reuel, ipakiri Moisés rishinto, oeta Séfora, iinantakawo.

---

* **2:16** ipira, opira = owisha = oveja

22 Ari otzimakiri itomi, ikantanaki Moisés: “Itsipa-jatzi naaka jaka, kaari nonampi.” Rootaki iitantakariri itomi “Itsipa-jatzi”, tema iroka waeronsi Itsipa-jatzi, rootaki ikantee-tziri iñaaniki rirori-paeni “Gersón”.

23 Okanta paata kamae pinkathari-witachari Apitantoniki. Eekiro ratekae-yatziini Israel-paeni tema osheki ishintsi-teetziri rantawae-takae-tziri. Rootaki ikemanta-kariri Tajorentsi jenoki rowashire-tawae-teeyakani.

24 Tema ikemirira ratekaeyini, roojatzi roshire-takotakawo Tajorentsi ikashiya-kaakiriri paerani Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

25 Tema iñiiri Tajorentsi maawoeni Israel-paeni riyotakotziri okaatzi awijimo-yitziriri.

3

1 Riitaki Moisés aminakowentziriri ipira-paeni rikonkiri, iiteetziri Jetro. Sheripiyari rirori janta Kosheka-weniki. Ikanta raanakiri Moisés ipira-paeni ochempi-mashiki raminakaeri royaari. Rareetaka iiteetziro Mamerii-toni, rootaki rochempi-mashite Tajorentsi.*

2 Ari roñaahakari janta Ronampiri Tajorentsi ipaamatzi-motakiri. Ikanta ramina-pero-tanaki Moisés, iñaatziro kitochee-maeshi paamatatsiri, teemaeta opaaka omoreki.

3 Ari ikanta-shire-tanaki Moisés: “Nimaeka naminakitero okaakiini kaari othonkatanta otaaha, tee noña-piintziro kimityaawoni iroka.”

---

* 3:1 ipira-paeni = owisha; Tema inashi-yitaka iwaero rikonkiri Moisés, iiteetziri: Jetro, Reuel, ikantee-tziri eejatzi Hobab.

4 Ikanta iñaakiri Tajorentsi ipokaki Moisés raminiro okaakiini, ñaawaetanaki omorekakira kitochee-maeshi, ikantziri: “¡Moisés!” Ikantzi Moisés: “¿Iitaaka?”

5 Ikantzi Tajorentsi: “Eero pontsirokawo okaakiini morekaen-tsiri. Panashi-kontatashityaa, tema pikatziyan-tatyaawo tajorentsi-pathari.”

6 Eekiro ikantana-kitzii Tajorentsi: “Naakataki Itajorentsite piwaejatziite, Itajorentsite Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.” Ari rotzimika-wootanaka Moisés, tema ithaawan-tanaki-tyaari Tajorentsi raminawooteri.

7 Eekiro iñaanata-nakitziiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Moisés! Noñaakiri rashironka-waeta ikaatzi nashitari naaka jeekatsiri Apitantoniki. Nokemakiri ratekakaakiri aminayi-tziriri rantawae-teeyinira. Noñaakiri rashironkaa-waeta.

8 Tema rootaki nopokan-takari kepatsiki, nookakaa-wenteeri rashiwi-takari Apitantonijatzi. Nomishitowaeri, naaneri otsipaki kepatsi poshini-patha-tatsiri, kimii-patha-tatsiri, jempe oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari. Tema rootaki inampi-witari nimaeka Owinteni-jatzi, Thaawan-taarewoni-jatzi, Ochempi-weni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi eejatzi Kaya-wenijatzi.†

9 ¡Moisés! Nokemakiniri ratekani Israel-paeni, noñaakiri eejatzi Apitantonijatzi osheki

† 3:8 jempe oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari = itzimapae osheki pitsi eejatzi tenichaa, ikimi-waetapaawo oshiyaatapa nijaa.

rowashironkaa-waetakiri.

¹⁰ Oztimatyee piyaate Apitantoniki jempe ipinkatharitzii Faraón, pomishitowaeri rompera-waeteetari Israel-paeni, nashitari naaka.”

¹¹ Ikantanaki Moisés: “Tee noripero-waetzi naaka niyaata-shitan-tyaariri Faraón, nomishitowanteeyaariri nosheninka-paeni ijeeki Apitantoniki.”

¹² Ikantzi Tajorentsi: “Aritaki akaate, iroka piyotan-tyaari naakataki otyaantzimiri: Aririka pomishitowa-yiteeri ikaatzi nashitari naaka ijeekira Apitantoniki, aritaki pipinkatha-teenari maawoeni jaka tonkaariki.”

¹³ Ikantanaki Moisés: “¡Tajorentsi! Eenitatsi pomeentsi-tzimotanari aririka niyaawi-takyaa, nokanta-paakiri Israel-paeni: ‘Naaka rotyaantani Itajorentsite awaejatziiteni.’ Aririka rojampitanakina, ikantena: ‘¿Jempema iitaka rirori? ¿Iitakama nokanteriri naaka?’”

¹⁴ Ari rakanaki Tajorentsi, ikantzi: “**NAAKATAKI NAAKATA-PIINTA-TSIRI.**” Eekiro ikantana-kitzii Tajorentsi: “Iroka pikanteriri Israel-paeni: ‘Irika iitachari **NAAKATAKI**, riitaki otyaanta-kinari nopokantari noñeemi eerokapaeni.’”

¹⁵ Eekiro iñaawae-tanakitzii Tajorentsi ikantziri Moisés: “Pikanteri pisheninka Israel-paeni: ‘Iroka ikantzi Awinkatharite, Itajorentsite awaejatziite Abraham, Isaac, Jacob, riitaki otyaantanari noñeemi eerokapaeni.’ Tema ashii owaatyero nowaero. Ari iiteenari pisheninkapaeni eejatzi ikaate ichariniyiteeyaari paata rirori.

¹⁶ Piyaate, pipiyoteri antaripero-paeni Israel-

paeni, pikanteri: ‘¡Nosheninka! Roñaahaana Awinkatharite, Itajorentsita awaejatziite, Itajorentsita Abraham, Isaac, Jacob, ikamanta-kinawo jempe pikanta iñaakimi rowashironkaa-waetee-tzimi Apitantoniki.

¹⁷ Iroka otsipa ikantakinari: “Aritaki nookakaa-wenteemi owashironkae-tzimi Apitantoniki, noejeekaemi inampiiteki iwaejatziite Owinteni-jatzi, Thaawantaarinijatzi, Ochempi-weni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi, eejatzi Kayaawenijatzi, jempe oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari.”’

¹⁸ Aririka poeminta-takaa-kyaari antaripero-paeni, riitaki pitsipa-tanakyaari piyaata-shiteri pinkathari Apitantoniki, pikanta-paakiri: ‘¡Pinkathari! Roñaahaakina Tajorentsi, Itajorentsita nosheninka Heber-paeni. Otzimatyee nanashi-teeyeni okaate mawa kiteejeri, niyaate ochempimashiki notayiniri nopira Nowinkatharite Tajorentsi.’

¹⁹ Niyotzimaetaka naaka, eero ishinetzimi piyaate pinkathari-tatsiri Apitantoniki. Otzimatyee noshintsiteri naaka.

²⁰ Roo kanteencha, aritaki noñaaha-kimiro noshintsinka, nowamayi osheki Apitantonijatzi. Aririka iñaakiro okaate nanteri inampiiteki, aripaete ishineteemi pinkathari Faraón piyaatee.

²¹ Naaka kantakae-yaarini Apitantonijatzi ipashitan-tawae-yaariri oetarika-paeni pisheninka-paeni aririka riyaa-tee-yeeni, tema eero riyaa-wako-wae-tashi-tanaa.

²² Tema othonka okowako-taneero tsinani

ojeeka-nampi-tziri, okowako-taneero otsipata-piintari, opayita-waero ooro, koriki, eejatzi kithaarentsi-paeni. Rootaki pikithaa-teriri pitomi-paeni, tema paapitha-tanee-ri maawoeni rashaahawo Apitantoni-jatzi.”

4

¹ Ari ikantanaki Moisés: “¡Tajorentsi! Eero imatziro nokantiriri, osheki ipiyatha-tina. Ap-atziro ikantee-yinani: ‘¡Moisés! Tee roñaayimi Tajorentsi.’ ”

² Rapiita-nakiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Moisés! ¿litaka poteeyakiri pakoki?” Ikantzi Moisés: “Nokotzi nateyi.”

³ Ikantzi Tajorentsi: “Ajantyya pookiro jaawiki.” Rookakiro Moisés ikotzi. Ari opeyanakari maanki. Ishiya-pitha-tanakawo ikotzi iñaakiro opeyanakari maanki.

⁴ Ikantzi Tajorentsi: “Poteeyiri ipatzishithaki.” Imatakiri Moisés roteeyakiri, kotziitsi-tanee.

⁵ Ikantzi Tajorentsi: “Piñaakiro. Rootaki riyotan-teetyaari maperori noñaahakimi, tema naaka Itajorentsite piwaejatzi Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.”

⁶ Ari ikantanakiri eejatzi Tajorentsi: “¡Moisés! Pojate-wakotyaa pishipaneeki.” Imatakiro Moisés, iñaatziro rako othonka opathaanaki, kitamaa-wakotanaki, kimiwaetanaka okitamaatzi jiriniki.

⁷ Ikantzi Tajorentsi: “Papiiteero poja-tewakoteeyaa.” Rapiitakiro Moisés rojate-wakotaa. Et-siyatanee ipathaawo, kimitanaa ikantaha maawoeni iwathaki.

8 Ikantzi Tajorentsi: “Eerorika ikemijan-teetzimi iñaawitee-takyaawo petakyaari poñaahantiri, aritaki ikemijan-teetakimi aririka iñahaetakiro otsipa poñaahantiri.

9 Eerorika ikemijan-teetzimi poñaahan-tawitakyaawo iroka apite kaari iñaapiin-teetzi, paaki eepichokiini nijaa, pijakotiro jaawiki. Aritaki oshiyana-kyaaawo iraantsi.”

10 Ikantzi Moisés: “¡Amaa Nowinkatharite! Osheki opomeentsi-tzimotana noñaawaeti, tema ari nokantzita paerani, eejatzi nimaeka piñaana-tanta-kinari pompera-tina. Tema osheki nokowa-piintawita nokenkitha-waetimi, osheki nokijopaantetaki noñaawaeti-rika.”

11 Ari ikantzi Tajorentsi: “¡Moisés! ¿Itaka pakiriri atziri-paeni iñaani? ¿Kaarima naaka kijopaante-takaeriri, matayempi-tatakaeriri, eejatzi mawityaaki-takaeriri? ¿Kaarima naaka aminakaa-yitziriri eejatzi?

12 Otzimatyee piyaati, aritaki niyotaakimi jempe pikanteri, naaka tsipatimini.”

13 Eekiro ikantana-kitzii Moisés: “¡Amaa, Nowinkatharite! Potyaanti itsipa atziri.”

14 Ari ikijatha-tanakiri Tajorentsi irika Moisés, ikantanakiri: “Aritaki ijeekiri janta pirentzi Aarón, isheninka Leví-paeni. Riyotziro iñaawaetzi kameetha rirori. Pokaki itonkiyo-timi, antawo ikimo-shiretanaki aririka iñaawaemi.

15 Tema eeroka kamanterini okaatzi ikenkitha-takaanteri, ari nojeekityaari eejatzi naaka notsi-patemi, niyoteemiro okaate panteri.

16 Rootaki ikamantiriri Aarón maawoeni atziri-paeni okaatzi pikanta-kiriri eeroka. Tema okaatzi

pikaman-tiriri Aarón okimiwae-tyaawo naakami Tajorentsi ñaanatirini atziripaeni.

¹⁷ Iroka pikotzi poteeyeri, rootaki pimatantyaawori kaari iñaapiin-teetzi.”

¹⁸ Ari ipiyaa Moisés ipankoki rikonkiri Jetro, ikantapaeri: “¡Konki! Rooteentsi niyaatee Apitantoniki, jempe ijeeki nosheninka-paeni. Nokoyi naminaatiri eeniro-rika rañaayitzi.” Ikantzi Jetro: “Pimateero ñotzi, okantashitzimaityaa tekatsi awijimo-temini.”

¹⁹ Tema ikantzi-takari Tajorentsi irika Moisés ijeekantari Kosheka-weniki, ikantakiri: “¡Moisés! Pipiyi Apitantoniki, tema kamae kowawita-chari rowamayimi.”

²⁰ Tema raaneero iina Moisés itsipataa-neero itomi-paeni, ikyaako-takaa-naari ipira-paeni, piyaa Apitantoniki. Tema tee rotsiparyaawo ikotzi Tajorentsi.*

5

¹ Ikanta Moisés itsipatari Aarón jataki ikenkitha-waetakaeri Faraón, ikantapaakiri: “¡Pinkathari! Pikemiro iñaani Tajorentsi, Itajorentsite Israel, ikantzimi: ‘Pishineteri atziri nashitari naaka riyaaatee ochempi-mashiki roemoshirenkaena.’”

² Ari rakanaki Faraón, ikantanaki: “¿Itzimika Tajorentsi nokemijantiri, rootakima noshine-tantyaariri pisheninka-paeni riyaaatee? Tee niyotziri jempe itzimi Tajorentsi-tatsiri, eero noshine-tziri riyaaatee pisheninka-paeni.”

---

* **4:20** ipira-paeni = asno

3 Ari ikanteeyini rirori: “¡Pinkathari! Roñaahaana Itajorentsita nosheninka Heberpaeni. Otsizatyee niyaateeyeni, okaate mawa kiteejeri nareetan-tyaari ochempi-mashiki. Ari notayi-niri natsipe-takaani Notajorentsita, eero aantana mantsiyarentsi, eero rompojanteetana.”

4 Ari rakanaki iwinkatharite Apitantonijatzi, ikantziri: “¡Moisés! ¡Aarón! ¿Iitaka pookakaan-tyariri rantawaero pisheninka-paeni? Ikantawa-kaata, otzimatyee rantawaeti.”

5 Eekiro ikantana-kitzii Faraón: “Osheki pisheninka Israel-paeni jaka nampitsiki. ¿Kameetha-tatsima pookakaeri rantawaero?”

6 Tema tee ishenkaanaka Faraón, riyotaakiri ikaatzi aminiriri Israel-paeni, jewayitzirori antawaerentsi, ikantziri:

7 “Aritapaaki pipakiri katawoshi wetsikayitzirori kijonakiri kepatsi, riyaati rirori rayi katawoshi.

8 Pishintsiwentzi-maetyaari pikantiri: ‘Tee nokoyi powetsiki eepichokiini, tema nokowatzii powetsiki jempe okaatzi powetsika-piintziri.’ Tema iperatee-yatyaani, rootaki ikaemanteeyarini, ikantzi: ‘¡Aatiwé. Atayiniri atsipeta-kaani Atajorentsita!’

9 Pipa-pero-tiri osheki rantawaero, eero pishine-tziri ijeekashiwaityaa irikapaeni. Eero ikemijanta-waetziro theeyaantsi-paeni ñaantsi.”

10 Jataki aminiriri Israel-paeni, jewatakaantzirori antawaerentsi, ikantapaakiri: “Pikemi ikantakinari Faraón: ‘Tema eero nopayiteemi katawoshi.

11 Eeroka jatatsini payi. Roo kanteencha

otzimatyee kijonakiri kepatsi powetsiki okaatzi powetsika-piintziri.’ ”

¹² Ithonka ikinayi-tanaki Israel-paeni jempe-rika-paeni janta Apitantoniki, ithotyakoyitzi katawoshi.

¹³ Ari ikantapiin-tanakityaa rowayitakiri Faraón ishintsiwen-tantzi rowetsikaeti kijonakiri kepatsi okaatzi rowetsika-piintziri Israel-paeni.

¹⁴ Tema osheki ipajawae-teetakiri Israel-paeni rowakiri Faraón reewatiri isheninka-paeni, ikantziri: “¿lita kaari pimonkaa-tantawo okaatzi powetsika-piintziri? Tee pimatziro chapinki, eejatzi nimaeka.”

¹⁵ Jateeyakini jewatziriri Israel-paeni, ikantapaakiri Faraón: “¡Pinkathari! ¿lita powashironkaan-tariri patzirite?”

¹⁶ Tema tee ipaeteena katawoshi, eekiro ishintsiwen-teetatyana, ikanteetana: ‘Powetsiki osheki kijonakiri kepatsi.’ Ipajatzima-teetana. Riitaki kantakaan-tzirori pinampina-paeni.”

¹⁷ Ikantanaki Faraón: “Tema piperatee-yatyaani eeroka. Rootaki pikantantari: ‘¡Aatiwé. Atayiniri atsipeta-kaani Atajorentsité!’

¹⁸ Pipiyanaki, pantawae-teeyini. Okantawityaa eero ipaetzimi katawoshi, otzimatyee powetsiki kijonakiri kepatsi okaatzi powetsika-piintziri.”

¹⁹ Osheki opomeentsi-tzimota-nakari Israel-paeni jewatziriri isheninka-paeni rantawaeti, ishintsiwen-teetziri rirori rowetsiki kijonakiri kepatsi okaatzi rowetsika-piintziri kiteejeriki.

²⁰ Roo ishitowa-nakitzii ikenkitha-waetakaeri Faraón, iñaapaakiri Moisés eejatzi Aarón royaawen-takari.

21 Ikantapaakiri: “Riitaki Atajorentsise owajankitaa-wenti-mironi okaatzi pantakiri. Eeroka kantakaan-takiro ikijashiri-tanteeri Faraón eejatzi inampina. Okemiwae-takawo eeroka pakirinimi iyotsiro-shitha-kiti rowamaanteeri.”

22 Ari ramananaka Moisés, ikantzi: “¡Ashitanari! ¿lita powajankitaan-tariri pashitari eeroka? ¿litaka potyaan-tanta-kinari nopokan-takari noñiiri?”

23 Tema rowajankitaa-waetanakiri Faraón nosheninka-paeni nokenkitha-takota-paakiniri piwaero, tekatsi-maeta panti pookakaa-wentantee-yaariri pashitari eeroka.”

6

1 Rakanakiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Moisés! Piñaakowenteri noshintsiteri naaka Faraón ishinetanteemiri pishitoyi inampiki, riitaki shintsi-teemini eejatzi eerokapaeni piyaatee.”

2 Eekiro ikantana-kitziiri Tajorentsi: “Tema naaka Tajorentsi.

3 Naaka oñaahakariri paerani Abraham, Isaac, Jacob, nokaman-takiri nowaero, nokantakiri: ‘Naaka Tajorentsi Shintsi-perori’, teemaeta nokaman-tziri nowaero-pero, noeta ‘Naakataki.’*

4 Tema eenitatsi nokashiya-kaakiriri rirori-paeni, nokowaki inampitee-yaawo Owinteniki jempe ikimita-kaantee-takiri itsipa-jatzipaeni irika.

5 Niyotzitaka eejatzi osheki rowashironka-waetaka Israel-paeni, ishintsi-waetakiri

---

* 6:3 Naakataki = Jehová = Yawé = Pinkathari

Apitantoni-jatzi rantawae-takaeri. Tema noshiretakawo nokashiya-kaakiriri.

⁶ Rootaki pikantan-tyaariri Israel-paeni, pinkanteri: ‘Pikemi ikantzimi Tajorentsi: “Naaka Tajorentsi, aritaki nookakaawen-teemi ishintsitzimira rantawae-takaemi Apitantoni-jatzi. Ari piñaakiro noshintsinka, kameetha nowawijaa-koyiteemi nokijawen-teemi.

⁷ Naaka ashitee-mini, naaka Pitajorentsite-teeyaa. Ari okantyya piyotan-teeyaaari naakataki Pitajorentsite, naaka ookakaawen-teemiri rompera-waetzimi Apitantoni-jatzi.

⁸ Naneemi nampitsiki nokashiya-kaakiriri paerani piwaejatzite Abraham, Isaac, Jacob. Rootaki nopaemiri, pashitee-yaawo. Naakataki Tajorentsi.” ’ ’ ”

⁹ Rootaki rapiitakiri Moisés ikamantziri isheninka-paeni, teemaeta ikemijan-teeyini, tema antawo okantzi-motakari ishintsi-teetzirira rantawaete.

¹⁰ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés:

¹¹ “Piyaate pikanteri Faraón pinkathari-tatsiri Apitantoniki, ishineteri riyaaatee pisheninka-paeni ijeekawaetakira iipatsiteki.”

¹² Ari ikantanaki Moisés: “¡Tajorentsi! Tee ikoyi ikemijantena nosheninka-paeni. Rii owanaapero Faraón eero ikemijantana, tema tee niyotzi noñaawaetzi kameetha.”

7

¹ Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ikanteeri: “¡Moisés! Naaka kantakae-yaawoni ikimita-kaantantimiri Faraón eerokami

tajorentsi. Riima pirentzi Aarón, riitaki pikimitakaantiri kamantan-tironi piñaani.

² Tema eeroka kamantirini Aarón okaatzi nokantimiri, rowawijayi-maetyaanari rirori Faraón ishinetan-teeyaariri pisheninka-paeni ishitowae inampiki.

³ Roo kanteencha osheki nokijo-shire-takaeri Faraón. Roojatzi noñaakan-tantyaawori kaari iñaapiin-teetzi Apitantoniki.

⁴ Eero ikemi-maetzimi Faraón. Roo kanteencha aritaki noñaakaeri noshintsinka maawoeni Apitantoni-jatzi. Tema kameetha nokijawenteeyari pisheninka Israel-paeni, nashitari naaka, nokimi-takaari nowayiriti. Aritaki naayiteeri maawoeni ijeekawae-witaka Apitantoniki.

⁵ Aririka noñaahan-takiro noshintsinka Apitantoniki, aririka nahaeri pisheninka Israel-paeni janta, aripaete riyoti Apitantoni-jatzi naaka Tajorentsi.”

⁶ Imatakiro Moisés eejatzi Aarón okaatzi ikan-takiriri Tajorentsi.

⁷ Tema okaataki Moisés 80 rojarentsite ikenkitha-waetakaan-takariri Faraón. Riima Aarón okaataki rirori 83 rojarentsite.

⁸ Ari rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés eejatzi Aarón, ikantziri:

⁹ “Aririka ikantakimi Faraón: ‘Ajaantyya poñaayina kaari iñaapiin-teetzi,’ pikanta-nakiri eeroka Aarón: ‘Pookiro pikotzi ikatziyakaha Faraón opeyaari maanki.’”

¹⁰ Jataki Moisés eejatzi Aarón iñiiri Faraón, imatakiro ikantakiriri Tajorentsi. Rookakiro ikotzi Aarón ikatziyakaha Faraón itsipayi-takari

inampina, opeyanakari maanki ikotzi.

¹¹ Ari ikaemakaan-takiri rirori Faraón yotaniri-paeni eejatzi sheripiyari-paeni Apitantoni-jatzi. Imawita-paakawo rirori-paeni.

¹² Rookapaakiro ikotzi apaani-paeni rirori, opeyanakari maanki. Roo kanteencha ikotzi Aarón oniyakiri rashi irika-paeni yotaniri.

¹³ Teemaeta ikemijantzi Faraón, eekiro ikijoshire-tanakitzii. Tema mataka ikantzi-takari Tajorentsi.

¹⁴ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Osheki ikijo-shiretaki Faraón, tee ishinetziri riyatee pisheninka-paeni.

¹⁵ Pananin-kashiteri Faraón riyataa-manee rirori nijaaki. Pitonkiyo-tyaari nijaathapyaaki poteeyiro pikotzi peyakariri maanki.

¹⁶ Pikantiri: ‘¡Pinkathari! Tema rotyaanta-witakina Tajorentsi, Itajorentsite Heber-paeni, nokaman-timiro iñaani ikantzimi: “Pishineteri nashitari naaka riyatee ochempi-mashiki ipinkatha-tina.” Roo kanteencha teemaeta pikemi eeroka, owanaa pipiyathataka.

¹⁷ Rootaki ikantan-takari eejatzi Tajorentsi: “Iroka piyotan-tyaanari naaka Tajorentsi.” Piñaakina noteeyakiro nokotzi, rootaki nopajaatan-tyaawori nijaa, aritaki opeyanakyaawo iraantsi.

¹⁸ Ari ithonkakyaa ikami maawoeni ikaatzi jeekatsiri nijaaki, oshityaati nijaa. Tema osheki ipinkamatiro Apitantoni-jatzi aririka imiritiro.’ ”

¹⁹ Ikantanakiri Tajorentsi irika Moisés: “Pikanteri pirentzi Aarón rowaankiro ikotzi jempe ojeekayitzi nijaa, inkaari, jempe owaanka-

naayita, jempe rowaan-teetawo Apitantoniki, tema othonkyaa opeyaawo iraantsi okaatzi tzimayi-tatsiri inchato-naaki eejatzi mapinakiki, maawoeni.”

²⁰ Tema imatakiro Moisés eejatzi Aarón okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. Roñaahakiri Faraón itsipatakari inampina-paeni, ipajaatan-takawo ikotzi nijaa, thonkaka opeyanakawo iraantsi okaatzi tzimatsiri janta.

²¹ Thonkaka ikamayitaki maawoeni ikaatzi jeekatsiri nijaa-ki, thonkanaka oshityaatanaki nijaa, tee okameethatzi imiriteero Apitantonijatzi. Thonkaka iraanchaataki maawoeni nijaa janta Apitantoniki.

²² Roo kanteencha imatakiro eejatzi isheripiyarite-paeni Apitantonijatzi okaatzi rantakiri Moisés. Rootaki ikijo-shire-tantari Faraón, tee ikemijantzi, tema mataka ikantzi-takari Tajorentsi.

²³ Piyaa rirori Faraón ipankoki, apatziro inimowae-tziri, tee okantzimotyaari okaatzi iñaawitakari.

²⁴ Tema ikiyako-teeyakini othapyaaki nijaa maawoeni Apitantonijatzi ikoyi rayi kiteshaari nijaa, rootaki rireri, tema tee okameethatzi rireero antawaani.

²⁵ Ari maakotaki okaatzi 7 kiteejeri ipeyanta-kawori Tajorentsi iroka nijaa iraantsi.

8

¹ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Piyaate ijeekira Faraón, pikanteri: ‘Ikantzi

Tajorentsi: “Pishineteri ikaatzi nashitari naaka riyaaate ipinkatha-teena.

² Eerorika pishine-tashitari, aritaki nowajankitaan-takimiri mashero-paeni maawoeni piipatsiteki.

³ Ari itzimaki osheki mashero nijaaki, ikyaayite pipankoki, eejatzi jempe pimaapiintzi. Tema ari ithonkyaa ikyaapaaki ipankopaeniki pinampina-paeni, eejatzi ipankopaeniki maawoeni pisheninka. Ari ikyaayitaki pitashi-mentoki, pichomoniki-paeni, maawoeniki.

⁴ Ithonkyaa rateeta-paakimi mashero-paeni, eejatzi ikanta-paakiri maawoeni pisheninka-paeni. Imatakiri pinampina-paeni eejatzi.” ’ ’ ”

⁵ Opoñaashita ikantanakiri Tajorentsi Moisés: “Pikanteri Aarón rowaankiro ikotzi jempe otz-imayitzi nijaa, jempe rowaan-teetawo eejatzi. Ari ipoñeeyaari mashero-paeni iñahaeteri Apitantoniki.”

⁶ Ari rowaanka-nakiro Aarón ikotzi jempe otz-imayitzi nijaa janta Apitantoniki. Tema tonkaa-paaki osheki mashero, ipamankapaakiro nampit-sipaeni Apitantoniki.

⁷ Roo kanteencha imatzitakawo sheripiyari-paeni, roetonkaaki isheripiyarin-kakiini rirori osheki mashero janta Apitantoniki.

⁸ Rootaki ikaemakaan-tanta-kariri Faraón ipoki Moisés eejatzi Aarón, ikantawakiri: “Pikowakoteeri Tajorentsi ipeyeeri mashero-paeni ikaatzi oñaashirenka-kinari naaka eejatzi nosheninka-paeni. Aritaki noshine-takiri pisheninka-paeni riyaaate itayiniri ratsipe-takaani Pitajorentsiti.”

⁹ Ari rakanakiri Moisés pinkathari Faraón,

ikantziri: “Pikantena jemperika okaatzi namanakotantemiri eeroka, pinampina-paeni eejatzi pisheninka-paeni, eero roñaashirenkan-teemi mashero-paeni pipankokipaeni, apatziro ijeeki nijaaki.”

¹⁰ Ikantzi Faraón: “Okiteeje-tamane.”
Ikantzi Moisés: “Aritaki omatakyaa okaatzi pikowakiri, rootaki piyotan-tyaari tekatsi itsipa monkaatyaarini Notajorentsita.

¹¹ Tema eero itzimane mashero-paeni pipankoki, eejatzi ipankoki pinampina-paeni, ari ikantzitakyaa ipankokipaeni pisheninka-paeni, apatziro ijeekayite nijaaki.”

¹² Ikanta ipiyaa Moisés eejatzi Aarón ipoñahaawo ipankoki Faraón. Ari ramananaka Moisés ikowako-tziri Tajorentsi ipeyeeri mashero-paeni ikaatzi oñaashirenka-kiriri Faraón.

¹³ Imatakiro Tajorentsi okaatzi ikowakiri Moisés. Ithonka ikamanaki mashero-paeni kyahaen-tsiri pankotsiki, piyoteen-chari okaankiityeera, eejatzi owaantsiki-paeni.

¹⁴ Tema ithonka ipiyota-kaanteetakiri mashero ikaatzi kamaentsiri, shityeenka-mashitaki.

¹⁵ Tema tekatsi kantashiryaaneerini Faraón, kameetha ijeekanee. Ari rapiita-neero ikijo-shire-tanee, tee rantziro ikantawi-teetariri, mataka okaatzi ikantzi-takari Tajorentsi.

¹⁶ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pikanteri pirentzi Aarón: ‘Powaankiro pikotzi, pipaja-panetero kepatsi, tema rootaki peyaneen-chani netsi, ithonkyaa iñahaeteri maawoeni Api-tantoniki.’ ”*

---

* 8:16 netsi = tsiito

17 Tema imatakiro Aarón okaatzi ikantee-takiriri. Rowaankakiro ikotzi, ipaja-panetakiro kepatsi, peyanaka netsi. Riitaki shenita-neentsiri maawoeniki Apitantoniki. Tema roñaashirenka-paakiri atziri-paeni eejatzi piratsi-paeni.

18 Ari imawitakawo eejatzi sheripiyari-paeni ipeyiri netsi isheripiyarin-kakiini, teemaeta imatziro. Tema osheki ikantanaka ini atziri-paeni eejatzi ipira-paeni.

19 Ikantawi-takari sheripiyari-paeni pinkathari Faraón, ikantziri: “Okaatzi piñaakiri, Tajorentsi kantakaawo.” Teemaeta ikemi Faraón ikantawiteetariri, tema mataka okaatzi ikantzi-takari Tajorentsi.

20 Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pananin-kashiteri okiteeje-tamanee Faraón riyaaata-manee nijaaki, pikanteri: ‘Iroka ikantzi Tajorentsi: “Pishineteri riyaaate nashitari naaka ipinkatha-teena.

21 Tema eerorika pishine-tziri riyaaate, aritaki notyaantaki osheki inashi-tachani shimpoki-paeni, riitaki oñaashirenka-paakimini pipankoki, ipankoki pinampina-paeni eejatzi ipankokipaeni maawoni pisheninka-paeni. Ithonkaero maawoeni iipatsite jempe inampiyitawo.

22 Eeromaeta itzimi shimpoki-paeni Okaakishaariki jempe ijeeki Israel-paeni, ikaatzi nashitari naaka. Tema rootaki piyotan-tyaari naaka Tajorentsi ashitawori kepatsi.

23 Tema naaka ookakaa-wenteerini maawoeni nashitari naaka, ikaatzi pathi-witakari eeroka. Inkaamani omatyaa iroka.” ’ ’ ”

24 Tema imatakiro Tajorentsi okaatzi ikantakiri,

pokapaaki osheki shimpoki ipankoki Faraón, ipankoki inampina-paeni, eejatzi ipankoki isheninka-paeni, ithonka ipamankapaakiro maawoeni Apitantoni. Tema ithonka rowaaripero-tanta-paaki irika-paeni shimpoki.

²⁵ Rootaki ikaeman-takariri Faraón irika Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Kantacha piyaate pitayiniri patsipe-takaani Pitajorentsise, roo kanteencha eero pawijiro jempe oweyaa nampitsi.”

²⁶ Ari ikantzi Moisés: “Tee inimotana pikan-tanari, tema piwinkani roori aririka notayiniri Notajorentsise. Aririka nomatakiro iwinkani Apitantoni-jatzi, aritaki rowamaa-wentakinawo.

²⁷ Otzimatyee niyaateeyeni, tema okaatzi mawa kiteejeri nanashitya ochempi-mashiki, notayiniri natsipe-takaani Notajorentsise, nanteero okaatzi ikantanari rirori.”

²⁸ Ikantzi Faraón: “Aritaki noshine-takimi piyaate pitayiniri patsipe-takaani Pitajorentsise janta ochempi-mashiki, eeromaeta piyaa-perotzi inteena. Pamanakotena eejatzi naaka.”

²⁹ Ikantzi Moisés: “¡Pinkatharí! Aririka noshitowanee nokenkitha-waetakaemi, aritaki nokowako-takiri Tajorentsi ipeyeeri inkaamani irika-paeni inashi-yitachari shimpoki ikaatzi oñaashirenka-kimiri eeroka, pinampina-paeni eejatzi pisheninka-paeni. Okantashitzimaetya eero papiitziro pamatawitana, pithañee-yaari nosheninka-paeni riyaate itayiniri ratsipe-takaani Notajorentsise.”

³⁰ Ari ishitowanee Moisés ikenkitha-waetakaeri ipankoki Faraón, ramanaari Tajorentsi.

31 Imatakiro Tajorentsi okaatzi ikowakiri Moisés. Peyanaa shimpoki-paeni ikaatzi oñaashirenka-kiriri Faraón, inampina-paeni eejatzi maawoeni isheninka-paeni, tekatsi apaani tzimahaan-tanaa-tsini.

32 Roo kanteencha Faraón, rapiita-neero ikijoshire-tawaetzi, tee ikemijantziro ikantee-tziriri, tee ishinetziri riyaatee Israel-paeni.

9

1 Ikanta Tajorentsi rapiiteeri Moisés ikanteeri: “Piyaate piñeeri pinkathari Faraón, pikanteri: ‘Ikantzi Tajorentsi, Itajorentsite Heber-paeni: ‘Pishineteri ikaatzi nashitari naaka, riyaate ipinkatha-teena.

2 Tema eerorika pishine-tziri riyaatee, roojatzirika pithañee-yaari,

3 aritaki nowajankitaan-takimiro kowaenkatasiri mantsiyarentsi, rootaki thonkaerini ikaatzi pipirataro powaneki, ikyaakoetari-paeni, maawoeni.*

4 Riima ipira-paeni Israel-paeni, eero ikamaahaantzi apaani. Tema nina-shityaari ikaatzi rashitari Israel-paeni, eejatzi rashi Apitantoni-jatzi.” ’ ’ ”

5 Ari rowaki Tajorentsi apaani kiteejeri, ikantzi: “Inkaamani nomatero okaatzi nokantakiri.”

6 Okanta okiteeje-tamane, imatakiro Tajorentsi okaatzi ikantakiri. Ithonkanaka ikamaki ipira-paeni Apitantoni-jatzi, riima rashi Israel-paeni tee ikamaahaantzi apaani.

---

* 9:3 pipirataro = waaka-paeni, owisha-paeni; ikyaakoetari-paeni = caballos, asnos, camellos

7 Rojampi-kowen-takiri Faraón ipira-paeni Israel-paeni, ikematzii ikanteetzi: “Tee ikamahaantzi apaani.” Roo kanteencha Faraón, eekiro ikijo-shire-tanakizii, tee ishinetziri riyaaatee Israel-paeni.

8 Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés ee-jatzi Aarón, ikantziri: “Powiiteeyini jamampo, ritaki Moisés oñaayirini Faraón rooka-panetero.

9 Rootaki shekita-neentsini jamampo maawoeni Apitantoniki. Rootaki pathaakaa-yiterini maawoeni Apitantonijatzii ee-jatzi piratsi-paeni.”

10 Imatakiro Aarón ee-jatzi Moisés, raanaki ojamampote paamari, jataki ijeekira Faraón. Rooka-pane-takiro Moisés jamampo jenoki. Rootaki opoñaan-tanakari ipathaa-waeyi-tanaki maawoeni atziri-paeni ee-jatzi ikimita-nakari ipira-paeni.

11 Tee imatziro sheripiyari-paeni okaatzi rantakiri Moisés, tema ithonka ipathaa-waeyi-tanaki rirori, roshiya-nakari jempe ikantayitanaka maawoeni Apitantonijatzii.

12 Roo kanteencha, ikantakaawo Tajorentsi eekiro ikijo-shire-tatzii Faraón, tee ikoyi ikemiro ikantee-tziriri, monkaataka ikantzi-takariri Tajorentsi paerani Moisés.

13 Ee-jatzi rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pananinkanaki inkaamani piñeeri Faraón, pikanteri: ‘Ikantzi Tajorentsi, Itajorentsite Heber-paeni: “Pishineteri riyaaatee ikaatzi nashitari naaka, ipinkatha-teena.

14 Tema notyaan-tatzii nimaeka osheki mantsiyarentsi patsipe-tyaari eerooka, pinampina-paeni, ee-jatzi maawoeni pisheninka-paeni. Rootaki

piyotan-tyaari tekatsi itsipa kimitenani naaka jaka kepatsiki.

¹⁵ Tema nimaeka nowajankitaan-temiro eeroka mantsiyarentsi, eejatzi nokimiteri maawoeni pisheninka-paeni, tema ari pikamaetyaanaki jaka kepatsiki.

¹⁶ Omapero-tatyaa, tema naaka kantakaawo pañaayite, rootaki riyotan-teetenari otzimimotana naaka noshintsinka, ari okantyya ikenkitha-takoe-tantee-nari naaka maawoeni kepatsiki.†

¹⁷ Tema piñaawi-takawo okaatzi awijeentsiri, eekiro pithañaa-tyaari ikaatzi nashitari naaka, tee pishine-ritzi riyayitee.

¹⁸ Tema inkaamani, ari okimityaawo nimaeka iweyaakaha ooryaa, ari piñaakiro opariyi jiriniki, tee iñahezziro paerani jaka Apitantoniki kimityaawoni iroka, omapokakimi nimaeka.

¹⁹ Oztimatyye potyaante ahaaterini pipira-paeni, eejatzi maawoeni tzimatsiri powaneki. Tema aririka opariyaa-paaki jiriniki, othonka owamaapaakiri atziri-paeni, eejatzi ipira-paeni kaari jeekatsini pankotsiki.” ’ ’ ”

²⁰ Tema eenitatsi apaani-paeni inampina Faraón pinkatha-tanakiriri Tajorentsi ikemakiro ikantakiri, ramayiteeri romperatani eejatzi ipira-paeni ipankoki.

²¹ Riima ikaatzi piyatha-tawori iñaani Tajorentsi, tee ramaeri ipankoki romperatani eejatzi ipira-paeni.

²² Ari rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Powaanka-wakotyaa jenokinta, opariyiita Api-

---

† **9:16** Waerontsi

tantoniki jiriniki, thonkirini atziri, ipira-paeni eejatzi maawoeni iwankiri Apitantoni-jatzi.”

²³ Ari itzinaa-wako-tanaka Moisés jenokinta roteeyiro ikotzi, ikantakaakawo Tajorentsi ookathatyaa. Othonka ojiriniki-tanaki maawoeni Apitantoniki.‡

²⁴ Tema matanaka ojiriniki-tanaki, otsipatakawo jiriniki ookatha-rentsi. Osheki okowaenkataki, tee iñaapiin-teetziro paerani Apitantoniki kimityaawoni iroka.§

²⁵ Tema othonka owaaripero-tapaakiro jiriniki iipatsiteki Apitantoni-jatzi. Omatakiri maawoeni atziri-paeni, eejatzi ipira-paeni. Omatakiro owaaripero-takiro pankirentsi-paeni shookatsiri owaantsiki, otewaryaa-yitanakiro inchato-paeni tzimatsiri nampitsiki.

²⁶ Rooma janta Okaakishaariki jempe inampitee-yawoni Israel-paeni, tee iñahaetziro opariyi jiriniki.

²⁷ Ari ikaemakaan-teeri Faraón irika Moisés eejatzi Aarón, ikanteeri: “Nokaariperotaki naaka. Tema kameethari ikanta rirori Tajorentsi. Rooma naaka eejatzi maawoeni nonampina-paeni, kaariperori nokanteeyani.

²⁸ Pamaniri Tajorentsi okaatantyaari ookatharentsi, eejatzi jiriniki. Aritaki noshine-takimi piyaayitee, eero nothañaa-neemi.”

²⁹ Ari rakanaki Moisés ikantanakiri: “Aririka noñaakiro niyaa-tapitha-teero pinampi, ari nowaanka-wako-tashi-teeyaari Tajorentsi namaneeri. Ari okaatapaaki ookathataka eejatzi

‡ 9:23 ookathatyaa = paryaapaaki paamari
ookatha-rentsi = paamari

§ 9:24

jiriniki, rootaki piyotan-tyaari rashi Tajorentsi iroka kepatsi.

³⁰ Roo kanteencha niyotzi naaka, tekira pipinkathatzimaetari eeroka Tajorentsi, ari ikimitzitakari eejatzi pinampina-paeni.”

³¹ Tema thonkaka okamaki pankirentsi okaatzi powaenka-ryaawi-teenchari, okaatzi eejatzi teyakiwi-teenchari.*

³² Roo kanteencha, teemaeta okamayitzi okaatzi ojamani-yitatsiri oshooka-yitzi.†

³³ Ikanta ishitowanee Moisés ikenkithawaetakaeri ipankoki Faraón, itzinaa-wako-tanaa ramananeeri Tajorentsi. Awijeekatanaki jiriniki, tee opariyaani inkani, tee ookathataneeyaa.

³⁴ Ikanta iñaakiro Faraón tee opariyane inkani, awijanaki jiriniki, tee ookathataneeyaa, ari ikaaripero-tanee eejatzi. Tema rapiita-neero ikijo-shire-tanee, ari ikimitzi-tanaari inampina-paeni.

³⁵ Maperotanaa ikijo-shire-tawae-tanee Faraón, tee ishinetziri riyaate Israel-paeni. Tema monkaataka ikantakiriri Tajorentsi paerani Moisés.

10

¹ Eejatzi rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Piyaati piñiiri Faraón, tema naaka kantakaari ikijo-shire-tawae-tantari rirori eejatzi inampina-paeni, rootaki iñaantee-tyaawori kaari iñaapiintetzi.

---

* **9:31** powaenka-ryaawi-teenchari = cebada; teyakiwi-teenchari = lino † **9:32** ojamani-yitatsiri oshooka-yitzi = trigo, centeno

2 Rootaki pikaman-teeriri pitomi-paeni eejatzi picharini-paeni okaate nantayi-teeri Apitantoniki, tema noñaaha-yitee-ri kaari iñaapiintetzi. Ari piyoyiteeri eerokapaeni naakataki Tajorentsi.”

3 Ari riyaaatanaki Moisés eejatzi Aarón iñiiri Faraón, ikantapaakiri: “Iroka ikantzi Tajorentsi, Itajorentsite Heber-paeni: ‘¿Jempema okaateka pipakaero pikijo-shire-yitzi? Pishineteri riyaaatee ikaatzi nashitari naaka, ipinkatha-teena.

4 Eekiro-rika pithañaa-tyeeyaari, ari namaki inkaamani osheki tsitsiri pinampiki.

5 Ipamanka-paakiro kepatsi, eero okaankitee eepichokiini. Ithonka-paakiro royaawo tzimahaan-taneen-tsiri owamayiro mi jiriniki, ithonka-paakiro royaawo okaatzi shookatsiri inchato-paeni.

6 Ipiyota-paakyaa pipankokipaeni, ari ikantzitakyaa ipankoki pinampina-paeni, eejatzi maawoeni ipankopaeniki Apitantonijatzi. Iñahaeteero kaari iñaayitzi paerani ashitzimiri eejatzi piwaejatzite-paeni.’” Ithonkakiro ikenkitha-waetakaeri Faraón, piyanaa irirori.

7 Ikantanakiri inampina-paeni Faraón: “¡Pinkathari! ¿Jempema okaateka ipakaero rajariimatee irika atziri? Pishineteri riyaaatee isheninkapaeni, ipinkatha-teeri Itajorentsite. ¿Tema piñirowaariperotaitakero anampi Apitantonii?”

8 Ari rapiitakiro Faraón ikaemakaan-tziri Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Piyaati pipinkathateri Pitajorentsite. Roo kanteencha nokoyi pikantina jempe-rika itzimi jatatsini.”

9 Ikantzi Moisés: “Tema maawoeni

nियाateeyini: eentsi-paeni eejatzi antariki-paeni, notyomi-paeni eejatzi nishintyo-paeni. Ari naaneeri maawoeni nopira-paeni. Tema antawo okantyya noemoshirenkaeri Notajorentsise.”*

10 Íkantanaki Faraón: “Tema tee omana pikoyi pantiro kaari-perori. ¿Poshiya-kaantzi ari noshine-takimi piyaatee, ari paayita-neeri eejatzi peentsite-paeni? Omawitakyaa itsipatimi Tajorentsi eerokapaeni.

11 Eero omata pikoyiri. Piyaateeyeni eeroka antari-paeni, pipinkathateri Tajorentsi, tema rootaki pikowae-yakirini.” Roepiyawakiri Faraón tee ikoyi iñiiri.

12 Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Powaanka-wako-teeyaa jempe ojeeki Apitantoni, tema namatyee osheki tsitsiri, ithonkiro pankirentsi tzimahaan-taneen-tsiri kaari owamaanaki jiriniki.”

13 Ari rowaanka-wako-tanaka Moisés jempe ojeeki Apitantoni roteeyiro ikotzi, ikantakaakawo Tajorentsi otampyaataki kiteejeriki eejatzi tsireniriki. Okanta okiteeje-tamanee, iñeetatzii osheki tsitsiri amakiri tampyaa kinapaen-tsiri ishitowa-piintzi ooryaa.

14 Tema piyotapaaka tsitsiri-paeni Apitantoniki. Tee otzimae jempe okaankiitye eepichokiini. Maperori ishenita-paaki, tee iñeetziro paerani, eero iñeeteero paata eejatzi.

15 Ithonka ipamanka-paakiro maawoeni nampitsi, tsirenitankyaa-tapaaki kepatsiki. Ithonka rowapaakawo pankirentsi, maawoeni

---

* 10:9 nopira-paeni = owisha-paeni, waaka-paeni

okithoki-paeni inchato okaatzi tzimahaan-taneen-tsiri kaari owamayi jiriniki. Mapero ithonkakiro, tee iñeetee Apitantoniki jempe eerishitee inchatoshi, omataka owaantsiki eejatzi antami-mashiki.

¹⁶ Ari ishintsi-tanaki Faraón ikaemakaan-takiri Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Nokaaripero-tzimotakiri Pitajorentsiki, ari nokantzi-takimiri eejatzi eeroka.

¹⁷ Roo kanteencha, nokoyi pipeyako-teenawo nantzimota-kimiri, eero napiiteero. Pikowakoteri Tajorentsi, ipeyeeri nopankoki naaka irika-paeni owamaan-taniri.”

¹⁸ Ikanta ishitowanee Moisés ipankoki Faraón ikenkitha-waetakaeri, ramananeeri Tajorentsi.

¹⁹ Ari ikantakaakawo Tajorentsi oshintsiti otampyaati okinapaakiro ikyaapiintzira ooryaa, othonkaneeri aanakiri tsitsiri-paeni ookakiri Inkaariki Kityonkaariki. Tee iñeetaneeri tsitsiri maawoeni nampitsiki Apitantoniki.

²⁰ Roo kanteencha Tajorentsi, eekiro ikijo-shire-takaa-tziiri Faraón, tee ishinetziri riyaaitee Israel-paeni.

²¹ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pitzinaa-wakoti jenokinta, otsirenikaakitantyaari maawoeni Apitantoniki, tema otsirenikaakiperotatyee kantacha roteeyeetiro.”

²² Ari itzinaa-wako-tanaka Moisés jenokinta, tema mawa kiteejeri otsirenikaakitaki maawoeni Apitantoniki.

²³ Tema tekatsi ñahaerini isheninka, okaatzi mawa kiteejeri tee okantya riyaaite jempe-rika-paeni. Riima Israel-paeni koñeetyaakotatsi

ipankoki rirori-paeni.

²⁴ Ari rapiita-neero Faraón ikaemakaan-takiri Moisés, ikantakiri: “Piyaati nimaeka pipinkatha-teeri Tajorentsi, paanakiri pitomi-paeni. Apatziro pookanakiri pipira-paeni.”†

²⁵ Ikantzi Moisés: “Eeroka pawakinani piratsi notayiri, riijatzi kachaa-teyamaitatsini notayiniri Tajorentsi.

²⁶ Tema otzimatyee naanakiri ikaatzi nopirataritari naaka. Eero nookanaki apaani, riitaki noemoshirenkan-tapiin-tariri Notajorentsite. Tema eerorika nayiri, tee niyotzi oetarika noemoshirenkan-tyaariri Tajorentsi aririka nareetakyaa jempe noshiritawo.”

²⁷ Tema riitaki Tajorentsi kantakaakawo ikijoshire-tantari Faraón, tee ishinetziri riyaayitee.

²⁸ Ikantanakiri Faraón irika Moisés: “¡Piyaatil! Tee nokoyi pipiyi piñiina. Aririka napiitakiro noñiimi, aritaki pikamaki.”

²⁹ Ikantzi Moisés: “¡Kameetha pikantakiri! Eero napiiteero noñiimi.”

11

¹ Eejatzi rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Naaka kantakaeyaawoni iñaantyaawori pinkathari otsipa kowaenkari, roojatzi iñiiri maawoeni Apitantoni-jatzi. Aririka iñaakiro ikowaenka-takotanaki Faraón, aritaki ishineteemi piyaatee. Riitaki Faraón shintsiwentemini piyaatanteeyaari.

† **10:24** pipira-paeni = owisha-paeni, waakapaeni

2 Pikanteri pisheninka-paeni ikowakoteri pinatachari ijeeka-nampi-tziri, ari okimitzi-tyaari tsinani-paeni okowakotiro ojeeka-nampi-tziri opayita-waero rowetsikae-tziri koriki, ooro.”

3 Ikantakaakari Tajorentsi Apitantoni-jatzi ipashita-waeyaari Israel-paeni. Ari ikantzi-teetakari eejatzi Moisés, ikimita-kaetakari riroporori. Osheki ipinkatha-takiri inampina-paeni Faraón eejatzi maawoeni atziripaeni.

4 Ari ikenkitha-waetakaakiri Moisés pinkathari Faraón, ikantakiri: “Pikemi ikantzi Tajorentsi: ‘Aririka oniyankiityaa-paaki tsireniri, ari nanashitiro maawoeni nampitsi Apitantoni.

5 Ari ithonkyaa ikami rantarite-paeni itomi Apitantoni-jatzi, eejatzi rantariti itomi-paeni Faraón, okantawitaka riroporori ijeekawitaka iwinkathari-mentoki. Imatzityaa rantariti itomi-paeni omperataa-rewo ashironkaa-chari toonka-waetatsiri. Ari ikamitakyaa etanakawori itzimi ipira-paeni.

6 Tema ari rakisheenkatakyaa iraachaani Apitantoniki, tee iñahaetziro paerani kemityaawoni, eero apiitaa eejatzi paata.

7 Roo kanteencha, tekatsi koshekyaarine Israel-paeni, eero itzimi otsitzi thaatirini. Rootaki piyotan-tyaari riyotziri Tajorentsi Apitantoni-jatzi, riyotzitari Israel-paeni ikaatzi rashitari rirori.

8 Ari ipokanaki pinampina-paeni iñiina, rotziwerowa-paaki, ikanti: ‘Piyaatee eeroka, paaneeri pisheninka-paeni ikaatzi pitsipa-takari.’ Aririka okaataki awijatsini, aripaete niyaatee.” Tema antawo ikijaka Moisés ishitowanee

ikenkitha-waetakaerira Faraón.

⁹ Ari rapiitakiro Tajorentsi ikantziri Moisés: “Owanaa itheenkimi Faraón, rootaki kantakaan-tironi iñaantyaawori okaatzi kaari iñaapiin-teetzi paerani Apitantoniki.”

¹⁰ Imatakiro Moisés eejatzi Aarón, tema roñaaha-yitakiri Faraón kaari iñaapiintzi. Riitaki Tajorentsi kantakaawo ikijo-shire-tanta-naari Faraón. Tee ishinetziri riyaaate Israel-paeni ijeekiita Apitantoniki.

12

¹ Ikanta Tajorentsi iñaanateeri Moisés eejatzi Aarón janta Apitantoniki, ikanteeri:

² “Rioperori irika kashiritatsirika, riitaki etakaantaneeyaawoni ojarentsiki.*

³ Pikenkitha-waetakaeri maawoeni Israel-paeni, pikanteri: ‘Aririka areetyaa kiteejeri 10 irika kashiri, ari piyoshiiteri apaani pipira ipankopaeniki apaani-paeniki pisheninkapaeni eeroka.†

⁴ Teerika pishekitzi pipankoki pithonkantyaariri poyaari pipira, kantacha pikaemiri jeekannampi-tzimiri, pantetyaari pipira, riitaki oyaarini ikaatzira ijeekaeyini rirori ipankoki.

⁵ Tema kameetha ikantyya irika pipira, shirampari, tzimaentsiri apaani rojarentsite.‡

⁶ Ari ijeekawaki irika pipira roojatzi kiteejeri 14 irika kashiriki. Riitaki powamaa-yiteri aririka otsireniityaanaki apaani-paeni pipankoki eeroka.

---

* **12:2** etakaantaneeyaawoni ojarentsiki = ithonki-matapaawo kashiri marzo retanta-neeyaawori kashiri abril. † **12:3** pipira = owisha = cordero ‡ **12:5** pipira = iriirika owisha, terika cabra-rika.

7 Payiro riraa, pipotho-tantyaawo apitekiro otzinkami-panke eejatzi okonompiro pashitakowo jempe powayityaari pipira.

8 Tema tsireniriki poyaari pitashi-takiri, patantyaari kaari shineya-kaerori, eejatzi inchashi kepishi-tatsiri. §

9 Eero powari añiinkari, eejatzi onkotsirentsi, apatziro poyaari tashirentsi. Tema kantacha poyaawo eejatzi okaatzi tzimantayitariri inthomaenta imotziki.

10 Pithonkateri poyaari, eero powaantari powa-neeyaari inkaamani. Aririka itzimahaan-tapaaki eepichokiini, pitayiri.

11 Iroka pikantyaa poyaari. Powatha-kityaa, eero panashi-konta-tashita, poteeyiro pikotzi, intsipaete poyaa. Tema iroka kiteejeri aetero “Anonkoryaantsi,” rashi Tajorentsi.

12 Tema nimaeka tsireniriki nonkinanaki maawoeni nampitsi Apitantoniki, ari nowamaakiri maawoeni rantarite itomi-paeni Apitantoni-jatzi, eejatzi rantarite itomi-paeni ipira-paeni. Tema Tajorentsi naaka. Aritaki notzimpoookita-nakiri itajorentsi-nirote Apitantoni-jatzi.

13 Tema rootaki iraantsi niyotan-tapaa-kyaawori pipanko jempe pijeeka-yitzi eeroka. Aririka noñaapaakiro opothotakyaa iraantsi pipankoki, nanonkoryaa-nakiro. Eero piñiuro mantsiyarentsi owamaan-tatsiri ratsipe-teetyaari

---

§ 12:8 patantyaari = pan

Apitantoniki.*

¹⁴ Tema rootaki pikenkishire-tapiin-teeri iroka kiteejeri, antawo poemoshirenkaero poshire-teeyaari Tajorentsi. Rootaki imateeri ikaate picharini-teeyaari. Ashi rowaero roemoshirenkaero.

¹⁵ Tema okaatzi 7 kiteejeri powapiintyaawo ratanteetari. Pookayitero pipankoki okaatzi shineya-kaerori etana-kawori kiteejeri. Eenitatsi-rika atziri owakyaawoni shineya-tsiri ratanteetari etana-kawori kiteejeri roojatzi omonkaa-tantakya 7 kiteejeri, eero ishineteetziri itsipatee-yaari isheninka, ari rookaetakiri.†

¹⁶ Tema pipiyowenteeyaana pimpinkathataena etana-kyaawoni kiteejeri. Ari pikanterori eejatzi aririka omonkaa-tapaakya 7 kiteejeri. Tekatsi antawae-tatsini, apatziro ronkotsite royaari.

¹⁷ Poemoshirenkaero iroka kiteejeri rowantee-takawori atanteetari kaari rowaetee-tzi shineya-kaerori, tema rootaki kiteejeri naanteemiri pijeeka-witaka Apitantoniki. Otzimatyee piyotahaeri ikaate picharini-teeyaari, ashi rowaero roemoshirenkaero rirori nokantakiri.

¹⁸ Powapiin-teeyaawo atanteetari kaari rowaetee-tziri shineya-kaerori kiteejeri 14 roojatzi kiteejeri 21 aririka retana-kyaawo

---

* **12:13** Kantakota-chari jaka “nanonkoryaa-nakiro” riitaki ñaawaetatsi Tajorentsi, tema ranonkoryaa-tyeero ipanko-paeni Israel-paeni. Ari okanta rowawijaa-kotantaariri ikaatzi jeekatsiri paerani, itajonka-wenteeri. Tema Tajorentsi eejatzi Ronampiri tajorentsi, aririka ranonkoryaakiro pankotsi, itajonka-wentatziiro, eero iñeetziro mantsiyarentsi ikemaatsi-teetyaari. Tee oshiyawo aririka ranonkoryaante shiretsi. † **12:15** ratanteetari = pan

owakirariki ojarentsi.

¹⁹ Tema eero otzimi eepichokiini shineya-kaerori atanteetari pipankoki, roojatzi omonkaatanta-kyaari 7 kiteejeri. Eenitatsi-rika owakotakyaawoni shineya-kaerori, eero ikowaeteeri pinampiki, rookaetakiri. Okantawityaa riitakirika Israel-paeni, itsipa-jatzi-rika jeekimotzimiri, otzimatyee rookaeteri.

²⁰ Jempe-rika pinampi-yitee-yaawo eeroka, eero powako-waetawo shineya-kaerori atanteetari.’”

²¹ Ari ipiyotakiri Moisés maawoeni antaripero-paeni Israel-paeni, ikantakiri: “Piyaate piyoshiiyite pipira powamayiri pipankokipaeni eeroka, riitaki oemoshirenkyaari kiteejerika ‘Anonkoryaantsi.’‡

²² Payi inchashi, pashetan-tyaawo riraa pipira powakotakiri, pipotho-tantyaawo apitekiro otzinkami-panke eejatzi okonompiro-panke pashitakowo. Aritaki pijeekawaki pipankoki, eero pshitowa-waetzi roojatzi inkaamani.§

²³ Tema awijatyee Tajorentsi rowamaa-nakiri rantarite itomi-paeni Apitantoni-jatzi. Aririka iñaapaakiro iraantsi pipotho-takiro apitekiro otzinkami-panke eejatzi okonompi-pankeropashitakowo, ari rawijanakiro pipanko-paeni. Eero ishinetziri Tajorentsi ikyaa-wankotemi thonkan-taniri.

²⁴ Poemoshirenka-piinteero eeroka nokantakimiri, ashi rowaero eejatzi ikaate picharini-teeyaari roemoshirenka-yiteero rirori.

---

‡ 12:21 pipira = owisha = cordero § 12:22 inchashi = hisopo

25 Aririka pareeteeyaa kepatsi-kinta ikashiya-kaakimiri Tajorentsi, roojatzi poemoshirenki-teeyaaari eejatzi janta.

26 Aririka rojampi-teemi ikaate picharini-teeyaaari, ikantemi: ‘¿litaka oshiyakaa-wentachari iroka oemoshirenkaantsi?’

27 Iroka pikante eerokapaeni: ‘Ari ratsipe-takaetari ipireetari roemoshirenkaetari Tajorentsi kiteejeri Anonkoryaantsi. Tema ranonkoryaakiro paerani Tajorentsi ipankopaeni asheninka Israel-paeni ijeekan-tawitakari Apitantoniki, tema rowamaa-nakiri rantarite itomi-paeni-paeni Apitantoni-jatzi, riima asheninka-paeni aaka tee rowamaa-nakiri.’ ”

Ari rotziwerowanaka Israel-paeni ipinkathatanakiri Tajorentsi.

28 Ikanta riyaaatee-yeeni Israel-paeni, imatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi irika Moisés eejatzi Aarón.

29 Okanta niyankiite tsireniri, ithonka rowamaakiri Tajorentsi rantarite itomi-paeni Apitantoni-jatzi. Retanakari rantarite itomi-paeni pinkathari Faraón, imatzitakari rantarite itomi-paeni omonkyahaarewo. Ari ikantzitakari etachari iryaani itzimi ipira-paeni.

30 Ikanta ikakitanaki tsireniriki Faraón, maa-woeni inampina-paeni, eejatzi Apitantoni-jatzi, antawo okantanaka irahaantsi. Tema maawoeni ipankoki ikamayitaki rantarite itomi-paeni.

31 Ari ikaemakaan-takiri Faraón tsireni-paeteki Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Piyaatee, tee nokoyi pijeeki-motaneena, paaneeri maawoeni pisheninka Israel-paeni,

pipinkathateri Tajorentsi, tema rootaki pikanta-piintakinari.

³² Paaneeri maawoeni pipira-paeni. Pimatero pikowapiin-takiri panteri. Piyaata-nakiita. Pamana-kowen-tena eejatzi naaka.”*

³³ Tema ishintsi-thatanakiri Apitantoni-jatzi ithaanki-takaantyaariri riyaaatee Israel-paeni, ikantziri: “¡Piyaatanaki intsipaete! Tee nokoyi nothonkyaa nokami.”

³⁴ Ari raanakiro Israel-paeni opatha atantee-tari kaari rowaeteetzi shineya-kaerori, iponatan-tanakawo imaatha, inatanakiro.

³⁵ Imatakiro Israel-paeni okaatzi ikantakiriri Moisés, ikowako-tanakiri Apitantoni-jatzi ikaatzi rowetsikae-tziri koriki, ooro, eejatzi kithaarentsi.

³⁶ Riitaki Tajorentsi kantakaakari Apitantoni-jatzi ipashitan-tawaariri Israel-paeni, ipayita-waeri okaatzi ikoyiri. Ari ikantakirori Israel-paeni raapitha-tanta-naariri Apitantoni-jatzi rashaahawo.

³⁷ Jatee-yeeni Israel-paeni ipoñaanakawo Itomyaani Ooryaa riyaaatee-yironi Pankoshaaki. Tema riyoshiita antari-paeni, ikaateeyini 600,000 atziri. Tee riyozitziro jempe okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsi-paeni.

³⁸ Tee apatziro riyoshiityaa Israel-paeni riyaaatee-yeeni, itsipata-nakari inashi-yitachari atziri kaari isheninkayita. Tema raayitane osheki ipira-paeni.†

³⁹ Tema intsipaete romishitowakiri inampiki Apitantoni-jatzi, tee rowaeta-nakiro shineya-

---

* **12:32** pipira-paeni = powishate, piwaakate † **12:38** ipira-paeni = owisha-paeni, waakapaeni

kaerori opatha atanteetari, tee ronkotsi-tanaki rowanawo, apatziro itashitanaki atanteetari.

⁴⁰ Tema okaatzi 430 ojarentsi ijeekaki Israel-paeni janta Apitantoniki.

⁴¹ Aripaete ishitowae-yeeni maawoeni rowayiri-takaani Tajorentsi ijeekawitaka janta Apitantoniki omonkaa-tapaaka 430 ojarentsi.

⁴² Tema raminakowentakiri Tajorentsi tsireniriki Israel-paeni, tema romishitowaeri ijeekawitaha Apitantoniki. Rootaki raminakowen-tantee-yaariri Tajorentsi iroka tsireniriki Israel-paeni, roojatzi imateeri ikaate icharini-teeyaari.

13

¹ Ikanta rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikantziri:

² “Pashita-kaeyaanari rantarite-paeni itzimakaan-teetani. Tema maawoeni omapokaaniro otzimiri otomi-paeni pisheninka Israel-paeni, eejatzi ashi ipireetari-paeni, tema riiitaki nashi irika-paeni.”

³ Ari rapiiteero Moisés ikanteeri isheninka-paeni Israel-paeni, ikantziri: “¡Nosheninkapaeni! Pikenkishire-teero kiteejeri pishitowan-taari Apitantoniki, jempe rompera-wiitakimi. Tema ishintsinka Tajorentsi romishitowan-teemiri. Rootaki eero powantaawo rowaetee-tziro shineya-kaerori atanteetari.

⁴ Tema irika kashiri iiteetziri “Eerikiri”, riiitaki pishitowan-tayitaari.*

---

* 13:4 Eerikiri = Abib

⁵ Riitaki irika kashiri poemoshirenkan-teeyaari paata aririka pahaero inampi Owinteni-jatzi, Thaawantaarinijatzi, Ochempi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi, eejatzi Kayaawenijatzi. Tema rootaki ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani awaejatzi pashitee-yaawo. Ari oshookapae janta osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapee osheki ipireetari.†

⁶ Tema okaatzi 7 kiteejeri powaeyaawo atan-teetari kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. Roo kanteencha aririka omonkaa-tapaeya 7-tatsiri kiteejeri, poemoshirenkaeri Tajorentsi.‡

⁷ Tema okaatzi 7 kiteejeri rowaetyaawo atan-teetari kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. Eero otzimi eepichokiini pinampiki opatha rowaeteetzirori shineya-kaerori.

⁸ Otzimatyee pikaman-teeri paata pitomi, pikanteeri: ‘Opoñantari oemoshirenkiro iroka kiteejeri, tema eenitatsi rantzimota-kinari paerani Tajorentsi noshitowan-taari nojeeka-witaka Apitantoniki.’

⁹ Poshiya-kaanteero iroka ñaantsi pikentakotyaaawomi pakoki eejatzi pipankaki. Pikenkithata-koteero riyotakahaemiri Tajorentsi, tema ishintsinka Tajorentsi raanteemiri paerani pijeeka-witaka Apitantoniki.

¹⁰ Otzimatyee pametee-yaawo poemoshirenkaero ojarentsiki-paeni aririka

† **13:5** Ikantee-tziri jaka “jempe oshookapae janta osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapee osheki ipireetari.” Tema rootaki kimitawori ikanteetzi “itzimapee osheki pitsi eejatzi tenichaa, kimi-waetapaa oshiyaata nijaa.” ‡ **13:6** atanteetari = pan

omonkaa-tapaeyaa.

¹¹ Ari rareeta-kahae-mi Tajorentsi iipatsiteki Owinteni-jatzi, jempe otzimi ikashiya-kaakimiri eeroka eejatzi piwaejatzeni. Aririka rashita-kahae-miro eeroka,

¹² pashita-kahae-yaari eerokapaeni Tajorentsi maawoeni romapokaetani itzimaetziri. Ari pikantiriri shirampari omapokani otzimiri pipira-paeni, tema riitaki Tajorentsi ashitariri.

¹³ Riima omapokani otzimiri iryaani pipira ikyaakoetari, pipoyaa-tantyaari oryaanitsiti pipira kaari ipinkaetzi. Eerorika itzimi pipoyaa-tantyaariri, pikatzikiri. Ari pikantiriri eejatzi itomi-paeni ikaati picharini-teeyaari, pipoyaa-tantyaari iryaani pipira rowaetari. §

¹⁴ Aririka rojampitimi pitomi-paeni, ikantimi: 'Tita kantakota-chari iroka?', pikantiri eeroka: 'Rootaki kantakotacha ishintsinka Tajorentsi romishitowan-teeri ajeekawita Apitantoniki, rompera-waetee.

¹⁵ Okantakaakawo ikijo-shire-tawaetaki pinkathari Faraón, tee ishinetana niyaatee, rootaki rowamaan-takariri Tajorentsi rantariti itomi-paeni Apitantoni-jatzi, ari ikanta-kiriri eejatzi omapokachari otzimiri iryaani ipira-paeni. Rootaki notan-taanariri Tajorentsi shirampari omapokani otzimiri iryaani nopira. Ari nokanteeriri etawori itomi-paeni notyomi-paeni.

¹⁶ Pikemita-kaantiro eeroka pikenta-kotyawomi ñaantsi pakoki eejatzi pipankaki,

---

§ 13:13 ikyaakoetari = kawayo = asno; rowaetari = owisha

tema shintsiri Tajorentsi ramanteeri paerani ajeekawitaka Apitantoniki.’ ”

17 Ikanta ishineteeri paerani Faraón riyaa tee Israel-paeni, tee ikinakaa-neeri Tajorentsi iipatsiteki Kinakinawaetaniripaeni, ari eentathakiwita. Tema ikantakitzii Tajorentsi: “Aririka iñaakiro Israel-paeni omanarentsi-paeni, ari ikowanaki ipiyaneero Apitantoniki.”

18 Rootaki itapota-kaantakariri Tajorentsi ochempi-mashiki roojatzi Inkaariki Kityonkaariki. Tema wetsikaeyakani Israel-paeni rowarityaa ishitowan-taari Apitantoniki.

19 Tema ramaero Moisés itonki-pooki José, rootaki ikowakiri paerani José, Ikantaki: “Aririka ineshironka-teemi paata Tajorentsi, nokoyi pikantina kameetha, paaneenawo paata notonki-pooki.”

20 Ikanta rawijanaki Israel-paeni ijeekawitapaaka Pankoshaaki, areeteeyakani Shewamentaaki jempe etanakawo otonkaawo ochempi-mashi. Ari imahaeya-paakini.

21 Riitaki Tajorentsi jewatapiin-takiriri. Tema iñiuro okantajamata kitejipaeteki menkori, riyotzi ari ikineeyini. Rooma tsireni-paeteki opaatmatzi menkori, rootaki okoñaatantari jempe ikini ranashi-teeyini. Ari okanta ranashi-tantakari kiteejeriki eejatzi tsireniriki.

22 Tema tee ookiri Israel-paeni kitejipaeteki okantajamataha menkori, ari okimitzitakari tsireni-paeteki okoñeetyaa-kotziri opaamajamataki.

14

¹ Ikanta Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikanteeri:

² “Pikanteri Israel-paeni ipiyeeta maawoeni, ipanko-thaante-tapaeya Opatzimoo-weniki, imonteta-paeyawo nampitsi Rashaahawo Inkañaaweri, jempe ojatekakiri inkaari eejatzi Pankothanthaari.

³ Rootaki ikantan-tyaari Faraón: ‘Tekatsi ikini ishiyi Israel-paeni, otzikawakiri ochempi-paeni.’

⁴ Ari nokanta-kaakyaawo naaka rapiitiro ikijoshire-tanee Faraón, rootaki ikowantyaari royaa-kyaatawaemi. Ari noñaahan-tirori noshintsinka, notsipa-teeri rowayirite-paeni. Ari riyoti Apitantoni-jatzi naaka Tajorentsi.” Imatakiro Israel-paeni okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

⁵ Ari ikamantee-takiri iwinkatharite Apitantoni-jatzi, ikantee-tziri: “Shiyaka Israel-paeni.” Antawo owatsimaa-nakiri Faraón ikemawakira, imatzita-nakawo inampina-paeni rirori, ikantee-yanakini: “¿Iita ashinetan-taariri riyaa-tee Israel-paeni, tekatsi omperatee-yaari?”

⁶ Intsipaeti rowetsika-nakiro ishiyako-mento, ikaemakiri rowayiriti.

⁷ Riyoshiitaki rooperori-paeni shiyakomentotsi okaatzi 600. Raanaki eejatzi otsipa ishiyako-mento-paeni Apitantoni-jatzi, ari rotetanakari jewayitziriri rowayiriti.

⁸ Riitaki Tajorentsi kantakaawori ikijoshire-tanta-naari Faraón, pinkathari-tatsiri Apitantoniki, royaa-kyaatanakiri Israel-paeni. Roo kanteencha Faraón tee ikenkishire-taawo antawo ishintsini Tajorentsi ishitowan-taari Israel-paeni janta.

9 Jateeyakini Apitantoni-jatzi royaakyaatziri Israel-paeni. Eejatzi rowayirite-paeni ikyaakoyitakari ipira-paeni, eejatzi ishiyako-mento-paeni Faraón. Royaata-waeri ipanko-thaante-yitapaaka inkaari-thapyaaki Opatzimoo-weniki, omontetakari nampitsi Rashaahawo Inkañaaweri.*

10 Ikanta rokaaki-tapaaki Faraón, ramineeyakini Israel-paeni, iñaatziiri ipokaeyakini Apitantoni-jatzi royaa-kyaatziri. Antawo ithaawae-yanakini Israel-paeni, ikowakotanakiri Tajorentsi ramitakoteri.

11 Ikantanakiri Moisés: “¿Tekatsima Apitantoniki jempe nokitatyaa pamantanari ochempi-mashiki nokamayiti? ¿Jempema pikantinaka? ¿litaka pamantaanari nojeekawita Apitantoniki?”

12 Aritaki nokantzi-takimi Apitantoniki: ‘Piñaashi-tina ishinsiwaetana Apitantoni-jatzi nantawae-teniri, rootaki kameetha-witacha rompera-tina Apitantoni-jatzi, eero noñiiromi nimaeka nokami ochempi-mashiki.’ ”

13 Ari rakanakiri Moisés isheninka-paeni Israel-paeni, ikantziri: “Eero pithaawan-teeyarini. Pitonta-shireti. Aritaki rowawijaa-kotakimi Tajorentsi. Tema ikaatzi Apitantoni-jatzi piñiiri nimaeka, eero piñaahaeri paata.

14 Eero pikanta-shiryaa-waeta, riitaki Tajorentsi piyawen-timini eerokapaeni.”

15 Ari ikantanaki Tajorentsi: “¡Moisés! ¿litaka pikaema-kaema-tantanari? Pikanteri pisheninka-paeni Israel-paeni: ‘Piyaateeyini.’

---

* 14:9 ipira-paeni = iyawayoti = kawayo

16 Rooma eeroka powaankiro pikotzi inkaariki, aritaki otenkaryaanaki. Tema ari opiryaakotatanaki, ari ikineeya-nakini Israel-paeni ranashitanaki.

17 Naaka kompita-shiryaa-kaerini Apitantoni-jatzi, ikowantyaari royaakyaa-timi. Ari iñiirori noshintsinka Faraón, eejatzi maawoeni rowayir-iti. Nothonkiro ishiyako-mento eejatzi ipira-paeni ikyaako-yitari-paeni.

18 Tema aripaeti riyoti Apitantoni-jatzi naakataki Tajorentsi, aririka iñaakiro noshintsinka jempe nokantakiri pinkathari Faraón, nothonkiteri ishiyako-mento, rowayir-iti eejatzi ipira-paeni ikyaakoyitari-paeni”

19 Ikanta Ronampiri Tajorentsi, eejatzi menkori jewatziriri Israel-paeni, inkitapaaki itaapiiki ikineeya-paakironi ketziroeni.

20 Ojatekapaaka niyankineki ranashiteeyanira Apitantoni-jatzi royaakyaa-tziri Israel-paeni. Tsireni-kaakitako-tanaki Apitantoni-jatzi, riima Israel-paeni koñeetyaaki iñiiro rirori tsireni-paetiki. Rootaki kaari imatantawo Apitantoni-jatzi royaateri Israel-paeni, tema tsireni-kaakitakotaki rirori.

21 Ikanta rowaanka-nakiro Moisés rako inkaariki, ikantakaakawo Tajorentsi opoki antawo tampyaa tsireni-paetiki okinapaakiro ishitowa-piintzira ooryaa, ari otenka-ryaanaki inkaari, piryaakotatanaki awotsitanakira.

22 Ranashi-tanta-nakawo Israel-paeni opiryaakotatanaki inkaari, tema oshiya-nakawo impeeta okatziya-tantaa-tanaka rampateki eejatzi rakoperoki.

23 Royaakyaatee-yakirini Apitantoni-jatzi, itsipayi-takari rowayiriti Faraón ikyaako-yitakari ipira-paeni, ishiyako-yitaka ishiyako-mentoki-paeni, weyahae-yakani niyankineki inkaari.

24 Ikanta okiteejetzi-mataki, ari raminaki Tajorentsi ijeekaki okoñeetyaakira menkori oorenta-jamateenchari, iñaakiri rowayiriti Apitantoni-jatzi, ikantakaakawo ithaawaeyini iriroripaeni.

25 Ikantakaawo eejatzi othopaa-yitanaki oshiyantari ishiyako-mento. Ari omaperotanakyaawo ithaawae-yanakini. Ikanteeyini Apitantoni-jatzi: “Jame apiya-pithateri Israel-paeni, tema ikijawen-tatyaari Tajorentsi.”

26 Roo kanteencha ikantakiri Tajorentsi irika Moisés: “Powaankaero pako inkaariki, opiyaateeta nijaa opamankiri maawoeni Apitantoni-jatzi, ishiyako-mento-paeni eejatzi ikaatzi kyaakotariri ipira-paeni.”

27 Tema kiteeje-tzimataki, rowaanka-nakiro rako Moisés inkaariki, intsipaeti opiyaata-paaka inkaari. Ishiya-mintheeta Apitantoni-jatzi, itonkiyo-takawo inkaari. Ari ikantakiro Tajorentsi ithonkan-takariri Apitantoni-jatzi niyankyaaki inkaari.

28 Tema intsipaeti opiyaata-paaka inkaari, opamanka-nakiro ishiyako-mento-paeni, ikaatzi kyaakotariri ipira-paeni, eejatzi maawoeni rowayiriti Faraón itsipatakari royaakyaawo-tziri Israel-paeni. Ithonkaka maawoeni, tekatsi añahaatsini.

29 Riima Israel-paeni kameetha ranashitanta-nakawo inkaari opiryaa-kotanakira,

oshiyanakawo impeeta okatziya-tantaa-tanaka rampateki eejatzi rako-peroki.

³⁰ Ari ikantakirori Tajorentsi rowawijaa-kotanta-kariri Israel-paeni rompera-waetari Apitantoni-jatzi. Iñaakiri Israel-paeni ikamaeyakini Apitantoni-jatzi rotampitziitaka inkaare-thapyaaiki.

³¹ Ikanta iñaakiro Israel-paeni kyaari-perori okantaka rantakiri Tajorentsi rotsinampaakiri Apitantoni-jatzi, ipinkatha-tanakiri, rawentaa-nakari Tajorentsi eejatzi ikemita-nakiriri Moisés, romperatani Tajorentsi.

15

¹ Ari romampaa-wentanakari Moisés Tajorentsi eejatzi isheninka Israel-paeni. Iroka ikantzi romampahaeyani:

Nomampaa-koteeri Tajorentsi, tema riroperori ikantaka rirori rotsinampaantaki.

Rowiinkakiri ikyaakoetari eejatzi ikaatzi kyaakotariri.*

² Nomampaa-wenteeri Tajorentsi,

Tema riitaki shintsi-takaanari, riitaki owawijaa-kotaanari.

Riitaki Notajorentsite, otzimatyee nomampaa-kotee-yaari,

Riitaki Itajorentsite ashitanarini, otzimatyee najahaa-wentee-yaari.

²² Ikanta raaneeri Moisés isheninka Israel-paeni rookaneero Inkaari Kityonkaari. Ikinanaki ochempi-mashiki iiteetziro Tantotsi-weniki, tema

---

* **15:1** ikyaakoetari = kawayo

mawa kiteejeri ranashi-teeyakani, tee iñahae nijaa ochempi-mashiki rireri.

²³ Ikanta rareetee-yakani iiteetziro Kepishaari, tee okantyya ririro nijaa, tema kepishi okantaka. Rootaki owaeta-kaantzirori janta Kepishaari.†

²⁴ Ari ikijima-tanakiri isheninka-paeni Moisés, ikantee-yirini: “¿Itaka ireri?”

²⁵ Rootaki ramanan-tanakari Moisés ikowakotakiri Tajorentsi. Ari roñaaha-kiriri apaani in-chashimpoki. Raakiro Moisés, rowiinkakiro nijaaki, kameetha-tanaki imiritiro.

Ari ikowaki Tajorentsi iñaantyaari Israel-paeni. Ipakiri ikantakaantani eejatzi rametee-yaari.

²⁶ Ikantakiri: “Aririka pikemijanteri Pitajorentsite, tampaatika-shire-teemi, pimonkaa-teero ikantakaantani, noñaakimi pipakahaero okaatzi ipinkakaantani, eero patsipetawo eeroka mantsiyarentsi ratsipe-takari Apitantoni-jatzi, tema naaka Tajorentsi, etsiyatakotakaan-taniri.”

²⁷ Ikanta rareetee-yakani Kompiro-shaariki, jempe otzimiri janta okaatzi 12 nijaateni, ari oshookiri eejatzi okaatzi 70 kompiroshi. Ari ipanko-thaante-teeya-paakani janta.

16

¹ Tema rootaki iroka kiteejeri 15 ikaantyaarimi apite kashiri ishitowan-taari Israel-paeni Apitantoniki. Ari rawijee-yanakini ipoñaanaawo Kompiroshaariki roojatzi niyankithakineki ochempi-mashi Cheentoniki.

---

† 15:23 Kepishaari = Mara

² Okanta janta ochempi-mashiki, maawoeni Israel-paeni iñaanawae-tapaakiri Moisés eejatzi Aarón.

³ Ikanteeyini: “Ari okameethawita rowamaa-yitinami Tajorentsi Apitantoniki, jempe nopiyota-kotapiin-tziri wathatsi nochomoniki, jempe nokemapiin-teeyani nowawae-teeyani. Rooma pamawitee-yakinani eeroka jaka ochempi-mashiki rooteentsi paakaenawo notashe maawoeni nokaatee-yinira.”*

⁴ Ari rapiiteeri Tajorentsi, ikanteeri Moisés: “Ari nowaryaa-kiniri owanawontsi. Rootaki rowiiteri Israel-paeni okaate royaari apaani kiteejeri. Ari niyoteriri ikemijan-tziro-rika nokantziriri.

⁵ Roo kanteencha iroka 6-tatsiri kiteejeri, otzimatyee rawijakaero okaatzi rowiita-piintziri otsipaki kiteejeri, rootaki rowaan-tyaari.”

⁶ Rootaki iroka ñaantsi rowawijaa-kiniriri maawoeni isheninka-paeni Moisés eejatzi Aarón, ikan-takiri: “Nimaeka tsirenii-teeni ari piyoteri riitaki Tajorentsi omishitowaemiri Apitantoniki.

⁷ Rooma inkaa-manee ari piñiirori rowaneenkawo Tajorentsi, tema ikemakimi okaatzi pikijima-waetakiri. ¿Poshiya-kaantzima naaka pikijima-waetzi?”

⁸ Eekiro ikantana-kitzii Moisés: “Nimaeka tsirenii-teeni ipimi Tajorentsi wathatsi poyaari. Rooma inkaa-manee ipimi osheki atanteetari, rootaki pikemaneen-tyaari. Tema ikemakimi Tajorentsi pikijima-waetakiri. ¿Poshiya-kaantzi naaka pikijima-waetzi? Tema tee naaka

---

* **16:3** nowawae-teeyani, atanteetari = pan

pikijimati, Tajorentsi pikijimataki.”

⁹ Ari ikantanakiri Moisés rirentzi Aarón, ikantziri: “Pikaemiri maawoeni asheninka-paeni Israel-paeni, pikanteri: ‘Pipoki maawoeni apiyowen-tyaari Tajorentsi, tema ikemakimi pikijima-waetakiri.”

¹⁰ Iñaana-minthee-tziri Aarón maawoeni Israel-paeni, ari raminanaki ochempi-mashiki, iñaatziro rowaneenkawo Tajorentsi janta menkoriki.

¹¹ Ari iñaanata-nakiri Tajorentsi irika Moisés, ikantziri:

¹² “¡Moisés! Nokemakiri pisheninka-paeni Israel-paeni ikijima-waetana. Nokoyi pikanteri: ‘Pikemiri ikantzi Tajorentsi: “Aritaki powakyaa wathatsi tsirenii-teeni, rooma inkaa-manee ari powakyaa osheki atanteetari, rootaki pikemaneen-tyaari. Tema rootaki piyotan-teeyaari naakataki Pitajorentsita.” ’ ’ ”

¹³ Okanta otsireniityaanaki, ari itonkae-yapaakini tsimeri, anashi-tee-yapaakani opiyotaka ipanko-thaante Israel-paeni. Rooma okiteeje-tamanee iñaatziro ashemashi-tapaaki itsini ompokiro kepatsiki.†

¹⁴ Ikanta okaatapaakira itsini ompokiro, iñeetatzii piyopane-tapaen-chari okaankiityiira ochempi-mashiki, oryaaneerikiini.

¹⁵ Tee riyotziro Israel-paeni jempe oeta, ikantawakahaeyani: “¿Oetaka iroka?” Ikantzi Moisés: “Rootaki owanawontsi ipimiri Tajorentsi poyaari.

¹⁶ Iroka ikantzi Tajorentsi: ‘Powiiyiti okaate pantetyaari poyaari jempe pikaateeyini

† **16:13** tsimeri = oshiyawi-tariri shonkiri = codorniz

pipankoki. Pijayi apaniki pachaka ikemyaari apaani atziri.”‡

¹⁷ Imatakiro Israel-paeni ikantee-takiriri. Eenitatsi ahaentsiri osheki, itsipa eepichokiini rowiitaki.

¹⁸ Rootaki imonkaa-tanta pachaka raayitzi, tee rapaawae-tziro ahaentsiri osheki, tee okoetyimotyaaari ahaentsiri eepichokiini. Raayitaki okaatzi ikoyiri royaari.

¹⁹ Ari ikantaki Moisés: “Eero powaan-tawo ashi inkaamanii.”

²⁰ Roo kanteencha, ipiyatha-takawo Israel-paeni ikantawi-takariri Moisés, eenitatsi owaan-teenchari royaarimi inkaamanii. Tema othonka ochowi-tanaki, eejatzi shitzitanaki. Rootaki ikijanta-kariri Moisés ikaatzi piyatha-takariri.

²¹ Ari ikantatyaa ikoyii okiteeje-tamane, rayi okaatzi ikoyiri royaari. Aririka ijaawata-paaki ooryaa, othonka iwyaahanakya.

²² Rooma 6-tatsiri kiteejeri, ari rawijakaero okaatzi rowiita-piintziri otsipa kiteejeri, apite pachaka raakotzi royaari apaani atziri. Roojatzi riyatashitantanakari jewaripaeni ikamantziri Moisés okaatzi raayitakiri.

²³ Ari ikantzi Moisés: “Jewaripaeni! Rootaki ikantakiri Tajorentsi, ikantzi: ‘Okiteeje-tamane, rootaki kiteejeri imako-ryaan-teetari iitajonkawentakiri Tajorentsi. Pikoyi-rika ponkotsitiro, pimatiro. Pikoyi-rika pitashitiro, pimatiro. Aririka otzimahaanti, kantacha powaan-tyaawo poyaari inkaamanii.’ ”

---

‡ 16:16 pachaka = gomer = oshiyawori apite litro.

24 Imatakiro okaatzi ikantakiriri Moisés, rowaan-takawo, rootaki royaari inkaamanii, teemaeta ochowitzi, tee oshitzitzi eejatzi.

25 Ari ikantzi Moisés: “Poyaawo nimaeka, tema rootaki kiteejeri jempe romaerintawenteetari Tajorentsi. Eero piñiuro opiyo-wanetyaa okimipiintaha.

26 Tema apatziro okaate 6 kiteejeri powiita-piinti, rooma kiteejeri 7-tatsiri imako-ryaan-teetari, eero piñiuro opiyo-wanetyaa.”

27 Roo kanteencha, eenitatsi Israel-paeni jatamanaa-tsiri kiteejeri imako-ryaan-teetari rowiiti, teemaeta iñaapae.

28 Rootaki ikantan-tanakariri Tajorentsi irika Moisés, ikantziri: “¿Jempema okaateka pipakairo pipiyatha-waetawo nokanta-kaantani, eejatzi noñaani?

29 Pikenkishiretyaa, naaka Tajorentsi wetsikakimirori kiteejeri imako-ryaan-teetari. Rootaki otzimantari 6-tatsiri kiteejeri paantyaari osheki poyaari apiteki kiteejeri. Rooma kiteejeri imako-ryaan-teetari, pijeeki pipankopaeniki eero pishitowa-waetzi jempe-rika-paeni.”

30 Ari ikantakiro Israel-paeni romoerinteeyakani kiteejeri imako-ryaan-teetari.

31 Ikanta irika Israel-paeni iitakiro iroka owanawontsi “iitaka”. Tema kitamaapaneri, roowae-taki oryaaneeriki okithoki pankirentsi, pocharini rowaetaki ocheerinkaantsi rowaetee-tziro pitsi. §

---

§ 16:31 iitaka = maná; okithoki pankirentsi = culantro

17

¹ Ikanta rawijee-yanakini maawoeni Israel-paeni ijeekawi-tapaaka ochempi-mashiki Cheentoni, eentsikiroeni ikanta riyateeyini, ikemijantakiro ikantziriri Tajorentsi. Roojatzi rareete-yantakarini Maamentoweniki, ari ijeekae-yapaakini janta jempe tee otzimapae nijaa rireri.

² Ari rapiita-neero Israel-paeni iñaana-minthateeri Moisés, ikantziri: “¡Moisés! Pipina nijaa nomiriteri.” Ari ikantzi rirori Moisés: “¿Litaka piñaana-mintha-tantanari naaka? ¿Lita pikoshekan-tariri Tajorentsi?”

³ Tema antawo imiritee-yakini Israel-paeni, eekiro iñaana-mintha-tatziiri Moisés, ikantziri: “¿Litaka pamantanari nojeekawita Apitantoniki? ¿Rooma pamantanari aayitina nomiri naaka, imiri notomi-paeni eejatzi nopira-paeni?”

⁴ Rootaki ramanan-tankari Moisés ikowakotakiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Tajorentsi! ¿Jempema nokanti-rika irika-paeni nosheninka? ¡Aririka awijimo-takiri eepichokiini oetarika, ari rowamaan-takyaanawo mapi!”

⁵ Ikantzi Tajorentsi: “¡Moisés! Piyaati jempe ipiyotee-yakani pisheninka-paeni Israel-paeni, pitsipa-tanakyaari antaripero-paeni. Paanakiro pikotzi pipajaatan-taakawori paerani nijaa.

⁶ Ari nojeekiri eejatzi naaka janta ochempiki Mameriitoni. Pompojiro shiranta, aritaki oshitowanaki nijaa rireri pisheninka-paeni.”

Tema imatakiro Moisés okaatzi ikantakiriri Tajorentsi, iñaakiri antaripero-paeni Israel-paeni rantakiri.

⁷ Rootaki owaeta-kaantzirori janta Koshekaarini, rootaki iiteetzitari eejatzi Kijima-shaari, tema osheki ikijawaetaka Israel-paeni, ikijima-waetakiri Tajorentsi, ikantaki: “¿Maperorima itsipatee Tajorentsi, tee ramatawitee?”

19

¹ Tema awijanaki ikaatzi mawa kashiri romishitowae-teeri Israel-paeni ijeekawitaka Apitantoniki, areetee-yakani ochempi-mashiki Cheentoni.

² Tema ipoñaanaawo Maamentoweniki irikapaeni Israel-paeni, roojatzi ochempi-mashiki Cheentoni jempe ijeekae-yapaakini. Ari ipanko-thaante-teeya-paakani imonteta-paakawo ochempi.

³ Ari itonkaanaki Moisés itonkiyo-tyaari Tajorentsi ikenkitha-waetakaeri. Ari iñaawae-tanaki Tajorentsi ijeekaki ochempiki, ikantziri: “¡Moisés! Pikamanteri icharini-paeni Jacob pikanteri: ‘¡Israel-paeni! Iroka iñaani Tajorentsi, ikantzi:

⁴ “Piñaayi-takiro jempe nokantakiri Apitantonijatzi, jempe nokantakiro namanteemiri nojeekira naaka, tema oshiyawi-takawo riimi amaemini pakitha ishiwankiki.

⁵ Aririka pimonkaa-teero okaatzi akashiyakaa-wakaari, eerorika pipiyathatana, tema eerokapaeni netako-pero-teeyaa, ari awijanakiro okaatzi netakotari paashini-jatzi, tema naaka ashitawori maawoeni kepatsi.

⁶ Ompera-tajorentsi-taarewo piinayitee eeroka pikaatzi ipinkathari-wenteetakimi. Pikiteshireyi-

tee.” Rootaki iroka ñaantsi pikanteriri pisheninka Israel-paeni.’ ”

⁷ Ari ipiyapaaki Moisés, ikaemakiri antaripero-paeni, ikamantakiri okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

⁸ Ikantee-yanakini maawoeni Israel-paeni: “Ari amatakiro okaatzi ikantakiri Tajorentsi.” Eejatzi ipiyanaawo Moisés, ikamanta-paeri Tajorentsi, ikantziri: “Ikowaeyakini nosheninka-paeni.”

⁹ Ari ikantziri Tajorentsi: “¡Moisés! Ari nokanta-kaakyaawo otsirenirikaakiti menkori, ari nopokiri noñiimi, tema ari ikemakina pisheninka-paeni noñaanatimi. Ashi rowaero ikemijantimi.” Tema rapiita-nakiro Moisés okaatzi ikowakiri Israel-paeni, ikamantakiri Tajorentsi, ikantziri: “Kyaaripero ikowaeyakini nosheninka.”

¹⁰ Ikantzi Tajorentsi: “¡Moisés! Piyaati, powetsika-shire-takahae-yaari pisheninka-paeni nimaeka iroka kiteejeri eejatzi inkaamanee. Ikiwayi-teero eejatzi iithaari-paeni.

¹¹ Raamawentayityaa eejatzi otsipaki kiteejeri. Tema ari nayiite ochempiki Cheentoni, iñiina maawoeni pisheninka-paeni.

¹² Pookoteniri pisheninka-paeni jempe roweyiyaa ranashiti, pikanteri: ‘Eero pawijiro eepichokiini jempe nookotakiro. Pipinkathatiro, eero pitonkaa-waetzi. Eenitatsi-rika awijakironi jempe nookotakiro, otzimatyee romwamae-tiri.’

¹³ Tee oshinetaan-tsitzi eepichokiini roteeyee-tiro, aritaki rompojantee-takyaari mapi, eerorika ikenteetyeeri. Riirika atziri, riirika ipireetari, otzimatyee rowamaayiteri. Apatziro oshinetaan-tsita itonkahaeti aririka itziwooteeti.”

14 Ari roerinkaa Moisés janta ijeekae-yakinira isheninka-paeni, rowetsika-shire-takaa-yitakari. Ikiwakaa-yitakiri iithaari apaani-paeni.

15 Ikantakiri eejatzi Moisés isheninka-paeni, ikantziri: “¡Israel-paeni! Otzimatyeera paamawentyaa otsipaki kiteejeri, eero pitsipatawo piina-paeni.”

16 Okanta okiteeje-tamanee mawatatsiri kiteejeri, omapoka-shitaka oshintsitanaki ochenkitanaka ookatha-rentsi, tsirenikaakitanki menkori ochempiki. Ikemaetatzii oshintsitanaki itziwooteetzi. Antawo ithaawae-yanakini kemakirori.

17 Ari raanakiri Moisés maawoeni isheninka-paeni itonkiyo-tawakyaari Tajorentsi. Katziyee-yapaakani onomataki ochempi.

18 Tema kachaaryeenka okantanaka Cheentoni rayiita-paakira Tajorentsi. Kimitaka kachaa-reen-katzi paamari. Othonka otziñaaka ochempi.

19 Eekiro ishintsiitatzi itziwooteetzi. Tema iñaawaetzira Moisés, akatsi rirori Tajorentsi roshiyakawo ookatha-rentsi.

20 Rayiitaki Tajorentsi ochempi Cheentoni. Ari ikaemakiri Moisés ipoki tonkaariki. Jatanaki Moisés tonkaariki.

21 Ikantziri Tajorentsi: “¡Moisés! Pipiyi taapiki, pikanteri pisheninka-paeni eero rawijiro jempe nookotakiro ikowi iñiina. Raamawentyaa ikamay-itzikari.

22 Otzimatyee rowetsika-shire-teeyaa eejatzi Ompera-tajorentsi-taarewo, ipokantyaari iñiina. Raamawentyaa ithonkakari ikamayitzi.”

23 Ari ikantziri Moisés: “¡Tajorentsi! Eero

imatziro nosheninka-paeni itonkaero ochempi Cheentoni, tema eeroka kanteen-tsiri: ‘Pookoti jempe iweyiyaa ranashi-teeti ochempiki, tema otajorentsipathatatzii iroka.’”

²⁴ Ari ikantziri Tajorentsi: “¡Moisés! Poerinkae. Opoñaashityaa pitonkahae eejatzi pitsipa-teeyaari Aarón. Riima Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi pisheninka-paeni, eero rawijiro jempe pookotakiro, raamawentyaa ikamikari.”

²⁵ Ikanta roerinkaa Moisés, ikamanta-paeri isheninka-paeni.

20

Ikantakaan-teetani kaatatsiri 10

¹ Ari iñaawae-takirori Tajorentsi iroka ñaantsi, ikantaki:

² “Naaka Pitajorentsiti, naaka ahaemiri rompera-waetee-tzimi Apitantoniki.

³ Eero pipinkatha-waetziri tajorentsi-niro, apatziro pipinkathatina naaka.

⁴ Eero powetsika-waetzi oshiyakaa-wontsi, eero piitajorentsi-waetziri jeekatsiri jenokinta, kepat-siki, nijaaki eejatzi otapi-naki kepat-si.

⁵ Eero pipinkatha-waetziri, eero potziwerowashiwaetari eejatzi. Tema naaka Pitajorentsiti, Shintsi-perori, Aamaako-tantaniri. Naaka owa-jankiteerini kijaneen-tanari, eejatzi itomi-paeni, icharini-paeni, itomi-paeni icharini-paeni.

⁶ Riima ikaatzi etakote-tee-nani naaka, ikemijan-teero noñaani, osheki netakotee-yaari rirori, ari nokanteeriri maawoeni icharini-teeyaari ikaati poyaatee-yaarini paata.

7 Naaka Pitajorentsise, eero pipaeryaa-shiwaetana. Tema nothonkiri nowajankiteeri naaka ikaatzi paeryaa-shiwaetanari.

8 Pikenkishire-teero kiteejeri imako-ryaan-teetari, itajonkawen-teetakiri.

9 Tema eenitatsi 6 kiteejeri pantawae-tantyaari, panteero okaatzi pikoyiri.

10 Rooma kiteejeri 7, ari pikenkishire-teenari Naaka, Pitajorentsise. Tee okameethatzi pantawae-tantyaawo iroka kiteejeri, eejatzi pitomi, pishinto, pomperatani, pipira-paeni, eejatzi paashini-jatzi ikaatzi jeekimo-tzimiri pipankoki.

11 Tema okaatzi 6 kiteejeri nowetsikan-takawori inkiti, kepatsi, inkaari eejatzi okaatzi tzimatsiri. Rooma kiteejeri 7, nomako-ryaan-takawo. Notajowen-takiro iroka kiteejeri.

12 Pipinkatha-teeri pipaapati eejatzi piniro. Ari-taki ojamanitaki nañaakaemi kepatsiki nokashiya-kaakimiri nopaemiri.

13 Eero powamaantzi.

14 Eero pimayempitzi.

15 Eero pikoshitzi.

16 Eero pitheeya-kotanta.

17 Eero piñaawena-takotari okaatzi tzimimo-tziriri pisheninka, ipanko, iina, romperatani-paeni, ipira-paeni, maawoeni.”*

Ithaawaeyini Israel-paeni

18 Iñaakiro maawoeni Israel-paeni ookatharentsi, ikemakiro tziwoorentsi, iñaakiro eejatzi kachaari ochempiki. Ikanta iñaayitakiro

---

* 20:17 ipira-paeni = buey, asno

iroka-paeni, antawo ithaawae-yakini, inteena ikatziyee-yakani.

¹⁹ Ari ikantee-yanakirini Moisés: “Piñaanatina eeroka, aritaki nantakiro okaate pikantinari. Tee nokoyi iñaanatina Tajorentsi, rowamaa-nakari.”

24

¹² Ikanta rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pitonka-haero ochempi, poyiina janta. Ari nopimirori mapikota jempe nojankinatakiro noñaani eejatzi nokanta-kaantani, rootaki piyotaa-yiteeriri pisheninka-paeni.”

¹³ Ari ikatziyanaka Moisés itsipatakari Josué amitako-tziriri, wetsikanaka riyaati rochempiteki Tajorentsi.

¹⁴ Ikantanakiri antaripero-paeni: “Ari poy-aawakina jaka roojatzi nopiyan-teeyaari. Riitaki jeekakaemini Aarón itsipatyaari Hur. Eenitatsirika kosheka-wakaa-chani, pikowakoteri rirori raminako-timiro.”

¹⁵ Ari itonkaanee Moisés ochempiki. Opeyawakiri otsirenikaakitakira menkori.

¹⁶ Ari ayiinta-paaki rowaneenkawo Tajorentsi ochempi-mashi Cheentoni. Okaatzi 6 kiteejeri omenkoritaki. Okanta omonkaataka 7 kiteejeri, eenitatsi ñaanata-kiriri Moisés menkoriki.

¹⁷ Tema koñaatziro iñaayitakiro Israel-paeni rowaneenkawo Tajorentsi, oshiyakawo opaamatzi paamari tonkaariki ochempiki.

¹⁸ Ikyaanata-nakawo Moisés menkori, tonkaanaki ochempiki, ari ijeekakiri okaatzi 40 kiteejeri eejatzi 40 tsireniri.

25

Rashita-kaetawori tajorentsi-thaante

¹ Ari rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikantziri:

⁸ “Pamini wetsikinani tajorentsi-thaante ari no-jeekiri notsipa-tyaari pisheninka-paeni.

⁹ Pimatiro maawoeni jempe okantajaantyya noñaayimiri. Tema ari pikantiro powetsikiro tajorentsi-thaante, eejatzi okaate tzimatsini inthomoeki.”

¹⁰ “Powetsiki inchanaki, awijaneentiro apikonati ojanthate, awijaneentiro apaani akonaki okimiinati, eejatzi okaate ojenokiti.*

†

¹¹ Pitziri-tantyaawo ooro inthomoeki eejatzi jakakiroki. Powashi-nampi-tantyaawo ooro onampi-naki.

¹⁶ Ari potetiro inchanakiki nopimiri nokanta-kaantani.

¹⁷ Powetsiki otapa piyoshii-takiri ooro. Rootaki iiteeteri iroka otapa “neshironka-mentotsi”. Awijaneentiro apikonate ojanthati, rooma okimiiti awijaneentiro apakonate.

¹⁸ Powetsiki apiti roshiya-kaawo shiwankiri Onampiri tajorentsi, riitaki powakiri apitekiti opatziyaakiki otapa. Riitaki piyoshiiteri ooro, eentsikeroeni pikantiri pompojeri powetsikan-tyaariri.

---

* **25:10** inchanaki = owetsikae-tzirori inchato acacia † **25:10** awijaneentiro apikonati = apaani metro eejatzi 10 centímetro; awijaneentiro apaani akonaki = 75 centímetros

19 Apaani okantyya otapa powetsikiro. Ari ikatziyeri apitekiti opatziyaakiki apite shiwankiri ronampiri tajorentsi powetsikakiri.

20 Ari itzinaa-shiwanki-tyaa ikatziya-yitaki imonteta-wakaeya, riitaki pamankan-takyaawoni ishiwanki neshironka-mentotsi.

21 Rootaki pitapatan-tyaawori inchanaki, ari potetakirori nokanta-kaantani nopimiri.

22 Ari noñiimiri eeroka janta, ari nokenkitha-waetakaemiri nojeekaki neshironka-mentotsiki, nojatekan-takyaari apite shiwankiri ronampiri tajorentsi jeekaen-tsiri otapaki Tajorentsi-naki. Ari nokaman-timirori okaate piyotaa-yiteeriri Israel-paeni.”

26

Tajorentsi-thaante

1 “Iroka okaate payiri powetsikan-tyaawori Tajorentsi-thaante. Tema okaatzi 10 rooperori kithaarentsi, anashirikimawotatsiri, thonkirimawo-tatsiri, eejatzi kityonka-mawo-tatsiri. Ari piwichaa-kotirori roshiya-kaawo shiwankiri ronampiri tajorentsi.*

2 Iroka okaate ojanthayiti kithaarentsi-paeni. Tema okaatzi ojanthati 28 konakintsi, rooma okimiitzira okaate 4 konakintsi.†

3 Powawiti 5 kithaarentsi, tema apamawoeni okantanakyya, powawiti eejatzi otsipa 5 kithaarentsi.

---

* 26:1 rooperori kithaarentsi = lino † 26:2 28 konakintsi = 12.5 metro; 4 konakintsi = 2 metro

⁷ Ari pikanta-kirori eejatzi iwitzi pipira, powetsiki okaate 11 kithaarentsi, rootaki pipashikantyaawori Tajorentsi-thaante.‡

⁸ Tema iroka okaate ojanthati apaani kithaarentsi, okaate 30 konakintsi. Rooma jempe okimitzi okaate 4 konakintsi. §

⁹ Payi okaate 5 kithaarentsi, powawitakiro. Pimati otsipa okaate 6 kithaarentsi, powawitakiro eejatzi. Rootaki pipashikantyaawori Tajorentsi-thaante. Potzipiyiro jempe awijapaaki, rootaki pithatakiri ikyaapiinteetira Tajorentsi-thaanteki.

¹⁴ Paaki eejatzi imashi piratsi pithakantakyaawo kityonkari, rootaki pipashikantyaawori tajorentsi-thaante. Payitakyaa imashi jeekatsiri nijaaki, rootaki pipewiryakiri pipashikantyaawo.*

¹⁵ Payi eejatzi incha-kota-paeni omeriki-tyaari tajorentsi-thaante, kameetha otampatzikayiti.†

³⁰ Otzimatyee powetsikiro tajorentsi-thaante jempe okanta noñaaha-kimiro ochempiki.

³¹ Pithata-shitiro rooperori kithaarentsi. Rontyaani yotzirori ikarina-tantawo anashiriki-thatatsiri, thonkiri-thatatsiri eejatzi kityonka-thatatsiri. Ari rontyaakotiro roshiya-kaawo shiwankiri ronampiri tajorentsi.‡

³² Payi inchapanki powatzika-shitirori okaate 4, pitziri-tanta-kyaawo ooro. Powetsiki eejatzi okaate 4 ayeentironi jempe powatzikiro, riyoshiityaa koriki. Powetsikaki otsiko-paeni, riyoshiitya

---

‡ 26:7 pipira = cabra § 26:8 30 konakintsi = 13 metro; 4 konakintsi = 2 metro * 26:14 piratsi = owisha † 26:15 incha-kota = acacia ‡ 26:31 rooperori kithaarentsi = lino

ooro. Rootaki pojatekan-tyaawori kithaarentsi pithata-shitirori. §

³³ Tema iroka kithaarentsi pithata-shitirori, rootaki inashi-tyaawoni apinate tajorentsi-thaante, apaani tajorentsi-tatsiri, otsipa tajorentsi-pero-tatsiri. Ari poyirori Tajorentsi-naki jempe otajorentsi-perotaki.

³⁴ Pitapatan-takyaawo tajorentsi-naki otapa neshironka-mentotsi powakiri janta otajorentsi-perotakira.

27

Taapokimentotsi

¹ “Powetsikiro eejatzi taapokimentotsi paashitiro incha-kota, okaate 5 konakintsi ojanthati eejatzi okaate okimiiti, rooma ojenokitzi okaate 3 konakintsi.*

² Powetsiki okaate 4 ochee onampi-naki. Eero payi otsipa incha-kota powetsikiri ochee, tema apakota okantyya. Pitziri-tantyyaawo kiterita-tsiri eshiro. †

28

Ikithaa-yitari ompera-tajorentsi-taarewo

¹ “Pikaema-kaanteri pirentzi Aarón eejatzi itomi-paeni Nadab, Abiú, Eleazar, Itamar. Tema riitaki niyoshii-takiri ikaatee-yakini pisheninka Israel-paeni nompera-tajorentsi-teeyaari.

---

§ 26:32 incha-panke = acacia * 27:1 incha-kota = acacia; 5 konakintsi = 2.25 metro; 3 konakintsi = 1.25 metro † 27:2 kiterita-tsiri eshiro = bronze

² Powetsika-kaantiniri iithaari pirementzi Aarón ikashiya-kaerori rompera-tajorentsiti. Tema rootaki ipinkatha-tantee-tyaariri, rowaneenkatanakyaa-rika.

³¹ Pontyaa-kaanti anashiriki-mawotatsiri kithaarentsi. Rootaki ipewiryaa-kotyaari.

³³ Powetsika-kithokiyiti pithata-shitirori opatzi-kaakiki pewiryaa-ko-wontsi. Paayiti kityonka-thari mampetha, thonkiri-thatatsiri, anashiriki-thatatsiri. Ari pikimitaakiri eejatzi ooro, powetsika-ñakiyi-takiri, pithayiteri opatzi-kaakiki.

³⁴ Pithati apaani powetsika-ñakiteri ooro, pithati eejatzi apaani powetsika-kitho-kitakiri mampetha. Ari pikanta-kirori maawoeni opatzi-kaakiki, kameetha pithapetaata-kiniro.

³⁵ Rootaki ikithaa-tapiin-tyaari Aarón aririka imateero rompera-tajorentsi-tantari. Aririka ikyi tajorentsi-thaanteki ipinkathatiri Tajorentsi, aririka ishitoyi eejatzi, rootaki ikemaeteri okameniyiti ithañaki-yitakiri ooro, ari okantyya eero ikamanta.

³⁶ Powetsiki eejatzi ooromerontaki. Riitaki yoshiita-chani ooro powetsikan-tyaari. Ari pijankina-tirori ñaantsi, kantatsini: “Kiteshireri Tajorentsi”.

³⁷ Pithato-tantyyaawo thonkiri-thatatsiri, poojoteniri ramantheeriki, eejatzi ipankakeroki.

³⁸ Ari ojeeka-piinta-tyee ramantheeri ipankakeroki Aarón, rootaki rinimotakaantyyaariri Tajorentsi. Tema riitaki Aarón atsipetyaawoni okaatzi rowaariperoyitakiro Israel-paeni roetentakiri Tajorentsi,

eejatzi okaatzi rashita-kaetariri Tajorentsi roetentayitakiri.

29

Itahae-tziri kiteejeriki

³⁸ “Iroka poetziñaariko-tyaari kiteejeriki: Pitayi taapokimentotsiki apite piratsi tzimatsiri apaani rojarentsite. Eero poshiteero.*

³⁹ Pitayi apaani okitejiityaama-neerika, riima itsipa pitayiri otsireniityaa-neerika.

⁴⁰ Irika piratsi petyaari pitayiri, pitsipa-teeri ramiroka-patheetani pankirentsi-pane ijeekiteetakiro apite pajoki, itsipateetiro eejatzi oyeenka inchakitho ijeekitee-takiro apaani pachakaki, ijeetan-takyaari eejatzi imiriteetziri apaniki pachaka.†

⁴¹ Ari pikanteriri eejatzi itsipa pitayiri aririka otsireniityaanee. Pitsipa-teeri itahae-tziri pashita-kaariri pankirentsi-pane, eejatzi imiriteetziri. Pitayiro okaatzi rashita-kaetariri Tajorentsi okachaa-maeti okantya iñaawena-tyaawori.

⁴² Rashi rowaero itahaenawo ikaati picharini-teeyaari opatzimooki Tajorentsi-thaante, janta notsipa-teemira naaka, nokenkitha-waetakaemi.

⁴³ Ari nopiyota-piintee-yaari notsipa-tyaari pisheninka-paeni Israel-paeni. Tema otajorentsitatye okantakae-yaawo janta nowaneenkawo.

---

* **29:38** piratsi = owisha † **29:40** pankirentsi-pane = harina; apite pajoki = 1/10 efa = apite kilo; oyeenka inchakitho = olivo; apaani pachaka = 1/4 hin = apaani litro; imiriteetari = vino.

⁴⁴ Tema tajorentsi nokantakaeyaawo tajorentsi-thaante, eejatzi taapokimentotsi. Ari nokemi-teeriri Aarón eejatzi itomi-paeni, tema riitaki nompera-tajorentsi-ti naaka.

⁴⁵ Tema ashi noyiro notsipa-teeyaari icharini-teeyaari Israel-paeni, naakataki Itajorentsi-teeyaa.

⁴⁶ Rootaki riyotanteeyaari Naaka Itajorentsite, naaka amaeriri ijeekawitaka Apitantoniki notsipa-taari. Tema naaka Itajorentsite.”

30

Kajankari itahae-tziri

¹ “Powetsiki otsipa taapokimentotsi payi incha-kota, rootaki itaan-teetyaari kajankari.*

² Omonkaa-tawakaeyaa onampi-naki, okaate apaani konakintsi ojanthati onampina-paeni. Rooma ojenokiti okaate apite konakintsi. Eero payi otsipa incha-kota powetsikiri ochee, roojaatziita apakotawonika.†

³ Riitaki yoshiita-chani ooro pitziri-tantyaawo oshitamenko, onampina, eejatzi ochee-paeni. Powashi-thapi-tantyaawo ooro onampi-naki-paeni.

⁶ Powakiro taapokimentotsi ithatashii-takirowa kithaarentsi tajorentsi-naki, omontetyaawo otapa neshironka-mentotsi, jempe noñaapiin-timi eeroka janta.

⁷ Ari itaapiin-teerori Aarón okiteeje-tamaneer kajankari, aririka riyaaati raminiri ootamentotsi.

---

* **30:1** incha-kota = Acacia   † **30:2** apaani konakintsi = 45 centímetro; apite konakintsi = 90 centímetro

⁸ Rapiita-panaatiro Aarón aririka otsireniityaane itayiro kajankari, aririka roeja-panaatiri ootamentotsi. Rashi rowaero ikaati picharini-teeyaari ranteenawo iroka.

¹⁰ Apawo-jatzi ojarentsiki ijeetan-teeyaawo Aarón riraaki ratsipe-takaani ochee-paeniki taapokimentotsi, okantya ipeyakoetiro ikaariperoetakira. Apawo-jatzi eejatzi ojarentsiki itahaeti ratsipe-takaani ipeyakoe-tantyaawori iyaari-peronka ikaati picharini-teeyaari. Tema tajorentsitanaki iroka taapokimentotsi ikantakaakawo Tajorentsi.”

31

Kiteejeri imako-ryaan-teetari

¹² Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés:

¹³ “Pikenkitha-waetakaeri eeroka pisheninka, pikanteri: ‘Pipinkathatiro kiteejeri imako-ryaan-teetari, tema rootaki pikenkishire-tapiin-teeri eerokapaeni eejatzi naaka aririka awijayiti ojarentsi-paeni, rootaki riyonetan-tyaari naaka Tajorentsi oeteshire-yiteemiri eerokapaeni.

¹⁴ Pitajorentsi-teero iroka kiteejeri imako-ryaan-teetari, pipinkathateero. Ikaati theenkakironi iroka kiteejeri, rowamahaeteri. Ikaati antawae-tantyaawoni iroka kiteejeri, eero itsipataari ikaateeyini, rowamahaeteri.

¹⁵ Kantacha pantawaeti okaate 6 kiteejeri. Rooma kiteejeri 7, pitajorentsi-teero, pomaeritantee-yaawo pikenkishireteena Naaka. Eenitatsi-rika antawae-tantyaawoni iroka kiteejeri, aritake rowamahaetakiri.’

¹⁶ Otzimatyee ipinkathateero pisheninka-paeni iroka kiteejeri romaerintan-teetari, rootaki romaeri-mento. Ashi rowaero ojarentsiki-paeni ikashiya-kaenawo Naaka.

¹⁷ Ashi owaero ikenkishire-tapiin-teena pisheninka-paeni, roshire-tantee-nari Naaka.” Tema 6 kiteejeri rantawaetaki Tajorentsi rowsikan-takawori inkiti eejatzi kepatsi, rooma kiteejeri 7, ari ikaatakiro rantawaetaki, roojatzi imako-ryaantaka.

¹⁸ Ikanta ithonkakiro Tajorentsi ikenkithawaetakaeri Moisés ochempiki Cheentoni, ipakiri apite mapikota jempe rojankinatan-takawo Tajorentsi rakoem-peki Ikantakaantani.

32

¹ Ikanta iñaakiro Israel-paeni rojamanitakira Moisés te roerinkaawo ochempi, ipiyowentakari Aarón, ikantakiri: “Powetsikina oshiyakaa-wontsi notajorentsi-tetee-yaari, riitaki jewateenani. Tema tee ayoteeyini iitarika antakiriri Moisés, amayiteeri ajeekawitaka Apitantoniki.”

² Ari rakanaki Aarón, ikantanakiri: “Pamakinari jaka maawoeni ooro othayitziri okempitaki piinapaeni, pitomipaeni eejatzi pishintopaeni.”

³ Ithonka rahaetakiri ooro ikaatzi ithatee-tziri kempitantsiki, raana-kiniri Aarón.

⁴ Tema riwyaahakiri maawoeni ooro. Iwenata-shitakiri, roshiya-kaakari iryaani waaka. Ikanteeyini Israel-paeni: “¡Nosheninká!

Irika atajorentsiti amayiteeri ajeekawitaka Apitantoniki.”*

⁵ Ikanta iñaakiro Aarón kanteen-chari, rowetsikaki eejatzi taapokimentotsi jempe ijeekaki roshiya-kaawo iryaani waaka. Ishintsiiyini kaemaeyini Israel-paeni, ikantzi: “Okiteeje-tamanee oemoshirenkyaa apinkathatiri Tajorentsi.”

⁶ Ikanta ipiriin-tamanaa okiteeje-tamanee, itaa-kiniri ipira-paeni, eejatzi okaatzi rashita-kaariri raapatziyan-teeyariri. Ari rowaeyakani, rirawae-teeyini, ithaamen-teeyakani.

⁷ Ikanteeri Tajorentsi irika Moisés: “Piyaatee taapiki, tema kaariperotaki pisheninka-paeni pamaeri ijeekawita Apitantoniki.

⁸ Tema intsipaete ipakaanakiro okaatzi nokantziriri rantiro. Rowetsikaki roshiya-kaawo iryaani waaka. Riitaki ipinkathatzi, itaa-kiniri ratsipe-takaani-paeni. Ikanteeyini: ‘¡Nosheninká! Irika atajorentsiti amayiteeri ajeekawita Apitantoniki.’”

⁹ Eekiro iñaawae-tatzii Tajorentsi ikantziri Moisés: “Niyoshire-takiri pisheninka-paeni, osheki ipiyathayita.

¹⁰ ¡Antawo rowatsimaakina nimaeka, otzimatyee nothonkiri! Rooma eeroka aritaki noshekyaakimiri ikaati picharini-teeyaari.”

¹¹ Rootaki ramanan-tanakari Moisés, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¿litaka ayimatan-tzimiri pimashirenka pikoyi pithonkeri pashitari eeroka, tema riitaki pamaeri eeroka ijeekawitaka Apitantoniki, poñaahan-takiro pishintsinka pamantaariri?

---

* 32:4 waaka = becerro

12 Ari ikantee-yanakini Apitantoni-jatzi: ‘Tema reeteempyaashita Tajorentsi raantariri, ikoyi rowamayiri ochempi-mashiki eero itzimantaa kepatsiki.’ Pipitsimareeyaa, aritapaaki pikijakiri pashitari eeroaka.

13 Pikenkishire-takoteeri pomperatani-paeni Abraham, Isaac, eejatzi Israel. Tema pipaeryaaka eeroaka pikantakiri: ‘Kyaaryoperori nosheni-teemiri ikaati picharini-teeyaari roshiyee-yaari ompokiro-paeni jenokinta, riitaki ashiteeyaawoni maawoeni iroka kepatsi nokashiya-kaakimiri, ari ikanteetaatyeyyaani rashiteeyaawo riroripaeni.’ ”

14 Ari ipakaanakiro Tajorentsi okaatzi ikantawitakari ithonkaerimi ikaatzi rashitari rirori.

15 Ari roerinkaari Moisés, ramae apite mapikota jempe ojankinataka ñaantsi, tema apitekiro ojankinataka jantakironta.

16 Riitaki Tajorentsi wetsikakiro mapikota, riijatzi Tajorentsi thapatakiro okaatzi jankina-teenchari mapikotaki.

17 Ikanta ikemapaeri Josué ikaemaeyini isheninka-paeni, ikantziri Moisés: “Pikemi ikaemaeyini asheninka-paeni kimitaka rowayiri-teetatyaa apanko-thaanteki.”

18 Ari rakanaki Moisés, ikantzi: “Tema romampahae-yatyaani nokemakiri naaka. Tema kaari kaemaantsi rotsinampaeteri rowayiri-teetyaari, kaari eejatzi kaemaantsi rotsinampaeri rowayiritani.”

19 Ikanta rareetapaa Moisés ipanko-thaante-teeyakani isheninka-paeni, iñaatziiri roshiya-kaawo iryaani waaka, riitaki ithaamen-teeyarini.

Antawo ikijanaka Moisés, rookapaakiro mapikota jempe otonkae-matanaka ochempi, othonka opookapaaki mapikota.

²⁰ Raapaakiri roshiya-kaawo iryaani waaka, itaakiri. Itononkakiri, roowe-pane-takiri, rowiinka-wane-takiri nijaaki. Rirakaakiri isheninka-paeni.

²¹ Ari rojampi-takiri Aarón, ikantziri: “¡Yeeyi! ¿Jempema ikantakimika eeroka asheninka-paeni panta-kaantariri iroka antawoete kaari-perotatsiri?”

²² Akanaki Aarón ikantzi: “¡Jewarí! Eero pikijana. Piyotziri eeroka asheninka-paeni osheki iñaawena-takawo kaari-perori.

²³ Tema riitaki kantakinari: ‘Powetsikina oshiyakaa-wontsi notajorentsi-tetee-yaari, riitaki jewateenani. Tema tee ayotee-yini iitarika antakiriri Moisés amaeri ajeekawita Apitantoniki.’

²⁴ Nokanta-nakiri naaka: ‘Ikaatzi itzimimotziri ooro, ramakinari.’ Imatakiro ipaetakinari ooro, notaakiri paamariki, ari rowetsika-nakari roshiya-kaawo iryaani waaka.”

²⁵ Ikanta iñaakiri Moisés tee ikanta-peroteeya isheninka-paeni, osheki itheen-kawae-takiri ijaneentani. Tee imataneero Aarón ikaminaa-yiteeri.

²⁶ Jataki okiishitaha awotsi inampiki, ikantzi: “Ikaatzi awentaariri Tajorentsi, ipoki jaka nojeekakika naaka.” Tema riitaki yoshiiteencha maawoeni Leví-paeni riyaataki ijeekakira Moisés, itsipata-paakari.

²⁷ Ikantakiri Moisés: “¡Nosheninká! Iroka ikantzi

Tajorentsi, Itajorentsite Israel: ‘Payi apaani-paeni eeroka piyotsiro-shitha-kite, pipiyi pipankothaanteki, pikyaayiti maawoeniki pankotsi, powamayiri pirentzi, pitsipaminthari, eejatzi pisheninka-paeni.’ ”

²⁸ Imatakiro Leví-paeni ikantakiriri Moisés. Tema ikaatzi 3,000 isheninka rowamaakiri.

²⁹ Ari ikantzi Moisés: “Pimatee-yakironi eerokapaeni powetsika-shire-wentaari Tajorentsi, rootaki itajonka-wentanteemiri, tema pimatakiro pompera-tajorentsi-yitantari apaani-paeni eeroka pikemijan-takiri Tajorentsi pakotashiyi-takiri pitomi-paeni eejatzi pirentzi-paeni.”

³⁰ Okanta okiteeje-tamanee, ikantakiri Moisés isheninka-paeni: “Tema antawoete pikaariperotaki eerokapaeni. Nimaeka niyaati ochempiki ijeekira Tajorentsi, okantashi-maetyaa rariperoteemi.”

³¹ Jataki Moisés ijeekira Tajorentsi, ikantapaeri: “Antawoeti ikaariperotaki nosheninka-paeni, rowetsikakiri ooro, riitaki itajorentsite-takari.

³² Nokowako-tzimi paripero-teeri ikaariperotakira. Eerorika paripero-teeri, posheteenawo nowaero pojankina-takotakinaha.”

³³ Ari rakanakiri Tajorentsi irika Moisés, ikantziri: “Apatziro nosheta-koteeri ikaatzi kaaripero-tzimotanari naaka.

³⁴ Pipiyi eeroka, paaneeri pisheninka-paeni jempe nookota-kimiro. Riitaki jewatimini Nonampiri. Roo kanteencha, aririka omonkaa-teeyaa paata nowajankitaantee, aripaete nowajankitaa-wenteeri iyaari-peronka.”

³⁵ Tema ikantakaakawo Tajorentsi, imantsiya-

tanaki maawoni Israel-paeni okantakaawo ipinkatha-takiri roshiya-kaawo iryaani waaka rowetsikakiri Aarón.

34

Owakirari Ikashiyakaa-wakaetani

¹ Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ikan-teeri: “¡Moisés! Paminee eeroka apite mapikota oshiyaawo nopawita-kimiri, ari nojankinateerori noñaani nojankinawi-takari etawori mapikotakiki pipookakiri.

² Pananinki okiteeje-tamane pitonkaero ochempi Cheentoni. Pipoki otonkaa-perotaha ochempi nojeekira naaka.

³ Apaniroeni pipoki, tekaatsi anashi-waetachani janta ochempiki, eejatzi eero ranashiwaeta ipireetari-paeni.”*

⁴ Raaki Moisés apite mapikota, roowae-witaka etakawori ipawitakariri. Okanta okiteeje-tamane, ananinkanaka raanakiro apite mapikota, itonkaanaki ochempiki Cheentoni, imatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

⁵ Ari rayiita-paaki Tajorentsi menkoriki, itsipata-paakari Moisés, ipaeryaa-paaka Tajorentsi, ikantzi: “¡Naakataki!”†

⁶ Tema ikatziyi-motapaakari okaakiini Moisés, icheraapaaki ikantziri: “¡Naakataki Tajorentsi!

---

* **34:3** ipireetari = owisha-paeni eejatzi bueyes † **34:5** Ikan-takoe-tziri jaka ‘Naakataki’, roojatzi oshiyawori ñaantsi añakiri janta 3.14. Tema iñaaniki rirori Heber-paeni, ikantziri ‘Jehová’. Eenitatsi itsipa kantzirori iroka ñaantsi ‘Pinkathari’.

Shintsi-perori, kaminthaan-taniri, neshironka-tantaniri, tsinampari, etakoki-tanta-niri, kyaariperori.

⁷ Ashi noyiro netakotari maawoeni, nothonkaeri netakotee-yaari ikaati icharini-teetyaari. Nopeyako-teeniri iyaari-peronka, tema ikinashi-waeyitaka. Roo kanteencha tee namaaki-tziri nowajankiteeri antzirori kaariperori, nothonkiri nowajankitaa-wentziri iyaari-peronka ashitariri, icharini, itomi icharini-tanakari, eejatzi maawoeni ichariniyiteeyaari riroripaeni.”

⁸ Tema intsipaeti rotziwerowanaka Moisés, oeyotanaka kepatsiki ipinkatha-tanakiri Tajorentsi.

⁹ Ikantanakiri: “¡Tajorentsi! Kyaari-perorika paakameethatina, pitsipa-teena nokaateeyakinika. Tema irika nosheninka-paeni osheki itheenkantzi. Roo kanteencha nokoyi pipeyako-teenawo nantayitakiro kaaripero-tatsiri. Poshiya-kaanteena eerokami ashitaanari.”

¹⁰ Ikantzi Tajorentsi: “Pikemi nokantimiri. Eenitatsi nokashiya-kaeriri pisheninka-paeni Israel-paeni, aritaki iñaayiteero maawoeni riroripaeni. Tema nantatyeero kaari iñeetzi paerani jaka kepatsiki, kaari iñeetzi otsipaki nampitsi. Tema ithonkyaa iñiuro atziri-paeni pijeekantakawo okaatzira rantakiri Tajorentsi, tema antawo okaate noñaakaemiri maawoeni eerokapaeni.”

¹¹ Eekiro ikantana-kitzii Tajorentsi: “Pantiro okaate nokantimiri. Aritaki piñaakina nomishitowayiri Ochempi-weni-jatzi, Owinteni-jatzi, Thaawan-taarewoni-jatzi, Nampitsi-weni-

jatzi, Thaantewenijatzi, Kaya-weni-jatzi.

¹² Paamawentyaa paapatziyari-kari nampiyi-tawori jaka jempe nookota-kimiro, ramatawi-tzimi-kari, tema oshiyakawo iwirentsi ramatawi-mento.

¹³ Pitzimpooka-pithateri itaa-mento-paeni, pitzimpooka-pithatiri itajorentsi-nirote, pithonkiri oshiyakaawo-paeni Inkaariweri.

¹⁴ Eero pipinkatha-tziri itsipajatzi-paeni tajorentsi-niro, tema irika Tajorentsi aamaawae-rintzi, rootaki owaeta-kaantziriri ikantan-teetariri Tajorentsi Aamaako-tanta-niri.

¹⁵ Paamawentyaa paapatziyari-kari nampiyi-tawori kepatsiki jempe poshire-takawo, imatakaemiro-kari ratsiperya-waeta ipinkatha-tziri itajorentsi-nirote, itayiniri ratsipe-takaani-paeni, pakyootzirikari rowaantari tzimahaantatsiri iwatha kaari itayi.

¹⁶ Paamawen-tyaa ikaemiri-kari pitomi-paeni raakaeri rishinto-paeni. Tema osheki omayempi-waetzi opinkatha-witarira otajorentsi-nirote, ari imatanakiro eejatzi pitomi-paeni ratsiperya-waetyaari ipinkathateri rirori tajorentsi-niro-paeni.”

²⁸ Ojamani ijeekaki Moisés itsipatari Tajorentsi okaatzi 40 kiteejeri eejatzi 40 tsireniri. Tee rowaeyaa, tee imiritee nijaa. Ari rojankinata-kirori ñaantsi-paeni mapikotaki jempe okantakota ikashiyakaa-wakaeya-rini. Tema rootaki iroka Ñaantsi kaatatsiri 10.‡

---

‡ 34:28 rowaeyaa = pan

40

¹⁶ Rantakiro Moisés okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. Imatakiro maawoeni.

¹⁷ Tema awijaki apaani ojarentsi ishitowan-teetaari Apitantoniki, aripaeti ithonkae-takiro rowatzikae-teero Tajorentsi-thaante.*

³⁴ Ari omapoka-shitaka opamanka-paakiro menkori Tajorentsi-thaante, tema ojeekan-tapaakawo rowaneenkawo Tajorentsi.

---

* **40:17** Ikantee-tziri jaka “awijaki apaani ojarentsi”. Rootaki otsipa ojarentsi apiteta-tsiri, etanaawori kitejejeri, etanaawori ee-jatzi kashiri otsipaki ojarentsi, ithonkae-takiro rowatzikae-teero Tajorentsi-thaante. Ikantee-tziri eejatzi: “kitejejeri 1, kashiri 1, ojarentsi 2”

**Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur
del Perú**
**The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language
of Peru**

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9